

elpou.cat | 4,50€ | juliol-agost 2025 | Núm. 421

EL POU DE LA GALLINA

REVISTA MANRESANA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

AMPANS, ARA ÉS DEMÀ

L'entrevista a Gertrudis Payàs, traductora i medidora intercultural

La curiositat no té edat. Aprendre, tampoc.

Inscripcions
obertes curs
2025-2026

Formació universitària sense exàmens per a persones amb experiència

CURSOS MONOGRÀFICS TRIMESTRALS (octubre – desembre 2025)

CURSOS TRIMESTRALS

- Comportament humà
- Història dels Barris de Manresa
- Què hi ha darrere d'un endoll
- Català (nivell intermedi)
- Física Quàntica
- Íbers i Romans a la Catalunya Central
- Ars moriendi (L'Art de Morir)
- Història de les Matemàtiques

CURSOS ANUALS

- Iniciació al llenguatge musical
- Oratòria i debat

SEMINARIS

- Sagarra i el Poema de Nadal

AULA OBERTA

(primer semestre del curs 2025-2026)

Assignatures de graus, obertes a alumnes oients:

- Empresa familiar (ADE)
- Societats i Tecnologies (Gestió de la Societat Digital)
- Naturalesa del coneixement artístic i literari (Mestre d'Educació Infantil)

ACTIVITATS CULTURALS A LA UNIVERSITAT (curs 2025-2026)

- Cinefòrum
- Coral USènior
- Nadal al Catà (per a alumnes de la coral USènior)

Més informació a:

T. 93 875 96 04 / Whatsapp: 626 782 498
usenior@umanresa.cat
www.umanresa.cat

U Sènior

UMANRESA | UVIC-UCC

UMANRESA

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

La recerca de la normalitat

CLARET & GUBIANAS 2025

El projecte pedagògic, social i ciutadà d'Ampans engegat a mitjans dels anys seixanta és un model d'èxit en constant expansió, que serveix de mirall a moltes altres iniciatives d'arreu del país. L'administració sempre ha trobat en la institució una estructura que s'avançava a les necessitats de tota una societat que, en les primeres dècades de vida, es va centrar en la mal anomenada *subnormalitat* i/o les necessitats especials d'ensenyament d'un conjunt de nens i nenes que no podien escolaritzar-se en la rigidesa dels centres d'ensenyament tradicionals. Amb el pas dels anys, no n'hi hagut prou amb l'atenció de les persones en edat escolar i l'espectre s'ha anat multiplicant fins a convertir-se en una fundació dedicada a l'acompanyament de persones amb discapacitat intel·lectual i del desenvolupament, amb malaltia mental i en situació de vulnerabilitat de qualsevol edat, perquè puguin fer realitat els seus projectes de vida. En aquest àmbit, Ampans vetlla pels seus drets i genera suports i oportunitats.

Un aspecte clau és la inserció o reinserció laboral de les persones que necessiten tant llocs de treball adaptats com empreses preparades per assumir cadascuna de les circumstàncies de treballadors i treballadores *especials* que, integrats en l'àmbit professional com una peça més de l'engranatge, aconsegueixen una quotidianitat i una qualitat difícils d'obtenir. En aquest sentit, Ampans fa vestits a mida, acompanyant les persones fins a trobar una posició d'acord amb la seva motivació i habilitats o formant-les per adaptar-se a les necessitats del mercat laboral o dels llocs de treball que ofereix la mateixa organització. La manera de treballar de l'entitat requereix una alta especialització per part de tots aquells que envolten les persones que se'n beneficien, ja que, mitjançant el suport de professionals, projectes i processos es camina cap a la recerca d'una normalitat que difícilment cap dels vinculats a la fundació no tindria.

Taula rodona sobre masies històriques, al Casino

El dia 4 de juny es va fer una nova taula rodona, dins del cicle *Temes del Pou*, a la Sala d'Actes del Casino, sobre *Masies amb història*, amb la participació de Josep Galobart, biòleg; Gonçal Portabella, responsable de la Casa de la Culla, i Eudald Serra, director del Museu de l'Aigua i el Tèxtil. Durant l'acte, es va presentar la revista de juny, que analitzava masies que conformen el paisatge de l'entorn de la ciutat perquè solen anar lligades als boscos que les envolten. N'hi ha que conserven encara l'activitat agrícola i ramadera, o ho combinen amb l'agroturisme, i d'altres han passat a ser gestionades per l'administració i ofereixen serveis relacionats amb l'estudi de la natura.

Montse Roldán ens va deixar

El dia 13 de juny va morir Montse Roldán, a qui el dia 7 de maig vam tenir l'honor de lliurar el premi Oleguer Bisbal 2025 a la «manresana més manresana», al Casino. Activista social i cofundadora de l'associació socio-cultural Club Gavines, havia estat voluntària a presons –primer a la Model i després a Lledoners–, membre del Consell Municipal de la Dona de Manresa gairebé des del seu inici, i havia col·laborat també amb el Centre de Dia Mosaic i amb la Plataforma d'Aliments.

2a Nit de la Premsa en Català

L'Associació Catalana de la Premsa Comarcal va celebrar el 31 de maig la segona Festa dels Premis Premsa Comarcal, una gala que va aplegar gairebé 300 assistents a l'Auditori 1899 del FC Barcelona. Entre el públic hi va haver molts professionals de la comunicació com editors de diaris, periodistes, directors de comunicació i autoritats encapçalades pel president del Parlament, Josep Rull, i el director general de Mitjans de Comunicació de la Generalitat, Marc Melillas. La gala, concebuda per aglutinar tots els guardons que l'entitat lliura al llarg de l'any durant una sola trobada, va ser conduïda per la periodista Candela Figueras, i amenitzada per les actuacions musicals dels cantants Mariona Escoda i Lluís Sánchez. A més del lliurament dels guardons, un dels punts àlgids de la vetllada de l'ACPC es va viure durant l'entrega del quart Premi d'Honor Premsa Comarcal, el guardó més important de tots els que lliura l'ACPC al llarg de l'any, que enguany es va concedir a Mònica Terribas.

Isaac Bosch i Pep Pérez exposen el seu art

El dia 5 de juny, l'il·lustrador Isaac Bosch, col·laborador habitual d'aquesta revista, va inaugurar al MoMa Espai Cultural l'exposició *L'art d'il·lustrar: retrospectiva d'un ofici*, que es pot visitar fins al 23 de juliol. Un homenatge al fet d'il·lustrar i a l'univers que s'amaga darrera cada

creació: la mà experta, la ment creativa, la interpretació de realitats, la síntesi, la capacitat de comunicar. D'altra banda, l'Espai7 del Casino acull fins al 20 de juliol una exposició dedicada al dibuixant Pep Pérez Torra, que també havia col·laborat al **Pou**. La mostra ofereix un recorregut exhaustiu per més de quaranta anys de trajectòria d'un autor clau per entendre el còmic underground català i l'escena gràfica alternativa de Manresa.

Al nostre company Josep Maria

Si t'hem de definir en poques paraules, direm que has estat una persona molt sàvia, generosa, prope-
ra i humil, amb valors, sensible, i amiga dels teus
amics. Una persona encantadora. Hem tingut la sort de
compartir els divendres amb tu des de fa ja uns quants
anys, voltant per boscos i muntanyes, descobrint pobles,
ermites i racons magnífics del nostre país.

Et vas fer un lloc al grup, perquè qui estima es fa estimar.
Hem descobert plegats molts paisatges, però també hem
conversat animadament pel camí o a la sobretaula. I tu
hi aportaves el teu criteri i feies comentaris amb aquell
humor tan fi. Sovint conduïes l'excursió amb el teu gps i
estaves atent a tot. Anaves lleuger com el que més.

La teva afició a la muntanya venia de lluny. L'has anat
compartint, portant-nos a nosaltres i a d'altres grups
d'amics a alguns dels llocs que més t'han agradat. Ja si-
gui a les ermites de Montserrat o als cims del Taga o del
Balandrau. També feies muntanya sol i la comparties a
les xarxes. Un dia qualsevol, a l'hora d'esmorzar, ens ar-
ribava un missatge del Josep Maria Coll Riumbau que ja
havia fet cim i ens compartia unes vistes precioses de la
sortida del sol. Sempre tan matiner!

En la celebració de les 500 caminades, gràcies als teus
grans coneixements informàtics, ens vas regalar un re-
coll molt exhaustiu de fets i dades, del qual en gaudi-
rem sempre. La teva mort ens ha commogut i entristit
moltíssim. I ens fa recordar la fragilitat de la vida. No

serà el mateix sense tu. Et trobarem molt a faltar. Però
sempre mantindrem ben viu el record i l'agraïment per
tantes vivències compartides, bon amic. I quan fem cim
o gaudim de la vall sentirem com si fossis entre nosaltres

La colla dels Divendres al Sol

A propòsit de l'Any Balaguer

En el número de juny passat d'El Pou de la gallina,
en l'apartat De mes a mes, s'informava que el dia
21 de maig es va fer el primer acte de l'any Bala-
guer amb una funció de radioteatre de *L'alcova vermella*.
Vull aclarir que no és el primer acte sinó que és el segon.
El primer va ser el dia 12 de març, en què el Manel Quin-
to explicava les memòries de la seva mare en relació amb
l'Assumpta Balaguer durant la seva adolescència, quan
eren amigues. La conferència es va fer al local de la Gent
Gran del carrer Circumval·lació, organitzada per l'Asso-
ciació de Gent Gran Viure i Conviure.

Com a familiar de l'Assumpta Balaguer –soc la neboda–,
agraïxo a la Comissió Any Balaguer que se li dediqui
aquest any i també els actes que s'estan duent a terme. La
inauguració de la plaça del dia 14 de juny va estar molt bé.
També estic agraïda amb les entitats i les persones que van
impulsar de batejar una plaça amb el seu nom, com a fa-
miliar i també com a dona, perquè encara hi ha pocs noms
de carrer i de plaça amb nom de dona en les viles i ciutats
de tot arreu, si deixem a part verges, santes i màrtirs.

Cristina Balaguer

SUBSCRIU-TE AL POU...

... i per només **45€** t'enviarem mensualment
la revista tot un any a qualsevol lloc del món!

elpou.cat/seccio/subscripcio

**EL POU
DE LA
GALLINA**

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,
Josep Maria Mata, Lluís Matamala,
Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi
Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

**Redacció, administració,
publicitat i subscripcions:**

Carrer Sobrerroca, 24, baixos
08241 - Manresa
Telèfon: 93 872 50 18
www.elpou.cat
elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

**Membre de l'Associació
Catalana de la Premsa Comarcal
Premi Tasis Torrent 1991**

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Marta Jorge,
Josep M. Oliva, Alba Pararols, Ferran Sar-
dans, Joana Vilar, Lluís Virós.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: Grup d'Ampans a Comabella
(Foto d'Enric Casas)

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas,
Joan Closas.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp,
Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Ce-
brian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi
d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa,
Laura Estrada, El Galliner, Jordi Girabal, Jo-
sep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí,
Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó,
Quaderns de Taller, Erques Torres, Laura Vi-
dal, Joan Vilamala.

Administració:

Joana Vilar

Impressió:

Difoprint, SL.
General Prim, 3-5.
08272 Sant Fruitós de Bages
Tel. 93 876 05 27

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.
Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987
ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Les col·laboracions que apareixen
signades a la revista no representen,
necessàriament, l'opinió
d'El Pou de la gallina

SUMARI 421

Juliol-agost 2025

- 8 **DE MES A MES**
- 10 **ÀLBUM DE VISITES** LLUÍS LLACH
Ramon Fontdevila
- 11 **600 PARAULES** ESTIMAR COM A ACTE RADICAL. Gemma Calmet
- 12 **FAVETS...**
DESIG D'ESTIU. Josep M. Oliva
LA DIGNITAT DE VELASCO. Jordi Sardans
- 13 **...I TREMENDES**
L'ATENCIÓ MERESCUDA. Marta Jorge
LES BONES PERSONES. M. Carme Carrió
- 14 **REPORTATGE** GRANJA COSTA, D'AFAVORIR LA CULTURA CATALANA
A QUINTACOLUMNISTES . Jordi Sardans i Lluís Virós
- 18 **TEMA DEL MES**
AMPANS, 60 ANYS CREIXENT JUNTS
Jordi Estrada. Fotos: Enric Casas
- 32 **D'AQUÍ I D'ALLÀ** SANATA DEMBELE (MALI)
- 36 **INNOVACIÓ I TECNOLOGIA** LA CERTIFICACIÓ I LES AUDITORIES
ENERGÈTIQUES DELS EDIFICIS . Josep M. Macià
- 37 **SAPS QUÈ MENGES?** LA PATATA. Marta Jorge
- 38 **INDRETS** MONTCLÚS. Josep M. Mata i Josep Girabal
- 39 **NATURA URBANA** RESPIRAR, ESCOLTAR, EXISTIR. Ignasi Cebrian
- 40 **L'ENTREVISTA** GERTRUDIS PAYÀS PUIGARNAU. Jordi Sardans
- 45 **ESPAI D'ART** Mercè Garcia
- 46 **FILA CULTURAL** ORIOL FONTDEVILA-FRANCESC VILÀ. Jordi Estrada
- 48 **LÈXIC A LA MANRESANA** CABRADA. Jaume Puig
- 49 **CRÒNICA SOCIAL** LA CARROSSA DEL GREMI DE CINTAIRES (1943). J. S.
- 50 **PROPOSTES** Christian Carné, Jordi Casas, Joan Morros, Joana Vilar
- 51 **PATRIMONI CIUTADÀ** CASA DE LA FARMÀCIA MIRÓ. Lluís Virós
- 52 **FANAL DE CUA**
PRESENTAR A MANRESA. Llorenç Capdevila
PERQUÈ VULL. Joaquim Noguero
- 53 **EL CUL DEL POU**

Així, sí!

A la natura, porta el gos lligat,
per no molestar els animals
salvatges i els ramats,
per la seguretat del teu gos
i per respecte a la resta
de visitants.

Bona assistència a la Fira de l'Ascensió

1 de juny. La Fira de l'Ascensió tanca un cap de setmana amb bona afluència de visitants, tot i que els firaires lamenten el descens de compradors, fet que atribueixen en bona part a la calor.

Manifestació ciutadana per Palestina

2 de juny. Convocada pel col·lectiu Aturem les Guerres, una concentració per Palestina omple la plaça Sant Domènec amb parlaments, la lectura d'un manifest, que es porta després fins a l'ajuntament, i un emotiu concert de la coral Incordis.

S'obre l'escala de la Creu del Tort

3 de juny. L'Ajuntament obre el pas a l'escala instal·lada al salt de la Creu del Tort, que fa accessible als vianants el camí de la font de Fans. L'estructura pesa 16 tones, amb 77 graons, i té un cost de 380.000 euros.

Es presenta la campanya Manresa, més benparida

5 de juny. A l'edifici de l'Anònima, el govern municipal presenta la campanya institucional *Manresa, més benparida*, pensada per contrarestar el relat de pessimisme i posar en valor els projectes que es desenvolupen a la ciutat. La campanya rep crítiques de l'oposició, que la considera electoralista.

Ampans celebra els 60 anys

7 de juny. Santa Maria de Comabella acull la festa de celebració dels 60 anys d'Ampans, amb més de 1.500 persones, amb gegants, colles castelleres i el grup Xiula.

ViBa omple el pati del Casino

7 de juny. La vuitena edició de la Fira de Vins del Bages (ViBa) fa l'acte central al pati del Casino, amb una àmplia oferta de tastos de vins de la DO Pla de Bages, que aplega milers de participants.

Els Armats celebren 25 anys

8 de juny. Els Armats de Manresa celebren el quart de segle de la seva recuperació amb un recorregut per la ciutat, acompanyats dels grups de la Seu d'Urgell i Vila-real.

Troben el cos de Txell Fusté

12 de juny. Deu dies després que un grup d'excursionistes trobés el cos d'Esteve Carbonell a prop del cim del Rulhe, la gendarmeria francesa localitza el cos de la seva companya, Txell Fusté, a pocs metres de distància.

Moren Montse Roldán i Josep Maria Coll

13 de juny. Mor als 82 anys l'activista social Montse Roldán Rodríguez, *manresana més manresana* de l'any. El dia 27, mor als 76 anys Josep Maria Coll Riumbau, informàtic, músic vinculat a Montserrat i autor d'articles sobre les mines del Berguedà.

fa 25 anys

La medicina privada preparava la liberalització

El setembre del 2000, Carles Claret signava *La medicina privada espera la liberalització*. S'hi analitzava el naixement de nous serveis mèdics, que volien donar resposta a les necessitats mutualistes, més que no pas als interessos dels pacients. A Manresa proliferaven els centres privats al marge dels CAP i dels dos grans hospitals. En parlaven el Dr. Carles Garriga, un dels responsables de l'Institut Traumàtològic de Cirurgia Ortopèdica, Joaquim Serrahima, gerent del Centre Hospitalari, i el Dr. Armand Rotllan, que treballava a la sanitat pública, entre d'altres.

Caixa Manresa comprava Sant Benet de Bages

El dia 4 d'agost, Caixa Manresa adquiria el monestir de Sant Benet de Bages als descendents de la família del pintor Ramon Casas. El dia 4 de juliol, el compositor manresà Josep Maria Mestres Quadreny rebia el Premi Nacional de Música, de la Generalitat. El 18 d'agost, el Museu de la Tècnica acollia el 70è Campionat d'Espanya d'Escacs, organitzat per Escacs Catalunya Club. El 24 d'agost, després d'un parèntesi de tretze anys, Manresa recuperava el Miting Internacional Ciutat de Manresa d'atletisme. I el dia 1 de setembre, un multitudinari concert d'Estopa al Nou Congost, amb 4.500 assistents, tancava els actes de la Festa Major.

S'inauguren les places Assumpció Balaguer i Anna Solà

14 de juny. Amb un acte senzill, però ple d'entusiasme, es ret homenatge a Assumpció Balaguer i Anna Solà, que passen a formar part del nomenclàtor de Manresa, amb la inauguració de les dues places que porten els seus noms.

La Flama del Canigó reivindica la llengua

23 de juny. La Flama del Canigó arriba a Manresa, en un acte coordinat per Òmnium Bages-Moianès, amb danses populars i cançons. Després de l'encesa del pevetter es fa la lectura del missatge, a càrrec de Núria Brugarolas, directora del Centre de Normalització Lingüística Montserrat.

Es constitueix la Taula del Foment del Català

26 de juny. El saló de sessions acull la constitució de la Taula del Foment de l'Ús Social del Català, en un acte presidit pel conseller de Política Lingüística, Francesc Xavier Vila Moreno, i l'alcalde de Manresa, Marc Aloy Guàrdia.

UManresa gradua 600 estudiants

27 de juny. UManresa celebra les cerimònies de graduació de 605 estudiants que aquest curs han completat els seus estudis de grau i de CFGS, en un acte al teatre Kursaal, que compta amb l'apadrinament de l'exalcalde Jordi Valls.

Amunt i avall, per Jordi Sardans

Club Atlètic Manresa

L'any en què el club ha complert 70 anys i 75 de la construcció de la primera pista d'atletisme, el Club Atlètic Manresa passa per una bona fase de consolidació, tant pel que fa al nombre d'esportistes com d'associats. Com ha recordat encertadament el periodista Jordi Badia, l'Avinent Manresa ha celebrat la permanència de l'equip masculí a la Primera Divisió, després de guanyar-ne la fase final a Durango, i la tornada del femení a la Divisió d'Honor de l'atletisme espanyol. És evident que el treball realitzat des de la presidència amb Jordi Roy, i Eulàlia Torrecasana en la direcció tècnica, ha donat uns resultats molt satisfactoris. És cert que la bona preparació física està en la base de l'èxit entès com l'assoliment de bons resultats, una tasca que històricament ha procurat sempre tenir en compte, amb la tria de bons entrenadors. I també estic d'acord amb Badia que la principal raó de ser del club és la formació dels seus atletes.

Inauguració de la 7a UCE (foto Joan Closas)

La 7a UCE debat sobre el sistema educatiu

28 de juny. La Universitat Catalana d'Estiu de Manresa, inaugurada dos dies abans amb la lliçó del conseller de Política Lingüística, Francesc Xavier Vila, clou la setena edició a l'auditori de la Plana de l'Om, després de debatre durant tres dies sobre el sistema educatiu, amb conferències i taules rodones.

Concert immersiu de l'Orfeó

28 de juny. L'Orfeó Manresà, el Cor Ars Nova de Martorell i el cor A Tempo, de Gràcia, sota la direcció de Xavier Pagès, emocionen al Museu de l'Aigua i el Tèxtil, amb el concert 100 veus per un cor, amb el públic envoltat pels cantaires.

L'escala Foradada de la Creu del Tort

Malgrat la campanya publicitària d'autosatisfacció sobre la Manresa +Benparida per augmentar la dosi narcisista de l'alcalde, cada dia més preocupat pel què diran sobre la seva imatge –cosa que l'allunya dels problemes reals dels ciutadans, amb un discurs partidista que obvia crítiques i actuacions errònies– només faltava la pèssima inauguració de l'escala Foradada de la Creu del Tort. L'advocat Lluís Matamala en una carta al **Pou** recordava que del camí públic i immemorial no en queda res de res, des que l'exarquitecte tècnic de l'Ajuntament de Manresa, Pere Foradada, va comprar la finca i va construir un mur de formigó que barra totalment el pas. Des d'aleshores, l'Ajuntament de Manresa no ha fet cap pas per obligar la propietat a reobrir el camí quan era el seu deure. El 2018 va imposar una solució amb un camí alternatiu i el lletrat es preguntava qui és el responsable que es gastin diners públics a cabassos per no actuar correctament?

Lluís Llach presenta llibre

Ramon Fontdevila i Subirana

Lluís Llach (1948) va ser a la llibreria Parcir el 17 de juny davant d'un públic devot que li reconeix no només el talent de cantautor sinó també el seu ofici literari d'ençà d'aquella *Memòria d'uns ulls pintats* (2012), *Les dones de la Principal* (2014) o *El noi del Maravillas* (2017), entre d'altres. L'home no para –des de 2024 és president de l'Assemblea Nacional Catalana– però aquest cop va venir a Manresa per parlar del seu darrer títol, *El llibre daurat*. Les masses populars ara han desaparegut, però Llach és tan magnètic com ho era fa mig segle omplint el Loiola, el Congost o el Kursaal i també –sota un sol implacable– la plaça de la Reforma el 2014, amb un lema que resultà ser temerari: *Votem!* I bé, a la Parcir va parlar de dones remeieres, víctimes del masclisme des que les universitats al segle XIII despertaren l'interès de reis i papes. «S'hi va prohibir l'accés a les dones que, des de la caiguda de l'imperi romà, s'havien dedicat a les cures, amb el coneixement per herència familiar de plantes i pocions. Dones independents que es guanyaven la vida...». Quatre generacions de dones, del segle

XIII al XIV, condueixen l'argument que serveix per denunciar que «el primer racisme no és de pell sinó de gènere». Ras i curt: a les remeieres se les perseguia per ser dones i també per ser lliures, i Llach les vindica: «Jo com a homosexual he defensat sempre la dona, que també ha estat marginada. Nosaltres tenim ploma i som depravats, sí. Però a les dones, de què les culpen?» I remata: «Les dones independents sempre han empenyat els masclistes!». Tot plegat, seixanta minuts d'intensitat creixent, amanits amb algunes reflexions sobre l'ofici d'escriure: «Fer un llibre és diferent de fer quatre quartets i cantar-les amb voluntat de salvar Catalunya... o explicar les frustracions sexuals». El cas és que escrivint s'ho passa *pipa* fins al punt de deixar a l'aire si és sort o desgràcia això de dedicar-se també a la política –«val més que no en digui res...»– mentre recorda la sentència d'una quiromàntica a París el 1973: «El que vostè fa depèn de la seva solitud». La solitud viscuda entre multituds! I és aleshores que, com qui no vol, ens amolla que ja fa temps que li demanen un llibre de memòries... Si li'n queda, de feina!

Gemma Calmet

Estimar com a acte radical

Hi ha llibres que, quan els llegeixes, t'inunden. Ressonen en cadascuna de les teves cèl·lules, i sents com si les paraules que llegeixes no les hagués escrit abans algú, des de casa seva, amb un cafè ben llarg al costat del teclat. És com si les estiguessin traient, al mateix instant que els teus ulls les repassen, d'algun lloc de dins teu que coneixes però que no sempre trobes amb facilitat. Hi ha llibres que t'habituen. *La resistència íntima*, de Josep Maria Esquirol, és un d'aquests. L'he llegit en un moment en què resistir em sembla imperatiu. I m'ha recordat una cosa tan essencial com sovint oblidada: ens necessitem. Ens necessitem profundament.

I, tanmateix, sembla que avancem cap a un model de vida –gairebé ridícul per binari– que ens distancia, malgrat la hiperproximitat de les pantalles i la il·lusió de connexió constant. Compartim què mengem, on anem de vacances, la bijuteria que lluïm. Ens mostrem en posats estudiats i somriures de postal, amb una cama lleugerament avançada per ressaltar la figura. Però, si ho fem així i som sinceres, el que compartim no és realment qui som... potser ni tan sols és una part del nostre ser. Ens empenyen a mostrar allò que tenim o l'espai físic que trepitgem, i tot això és profundament allunyat del ser. És una estratègia premeditada d'algú perquè ens allunyem del nostre nucli més íntim? No ho sé –i segurament aquest algú som la massa de gent bonica individualment i una mica desmanegada –que no sabem per on agafar-nos– col·lectivament–. Però el que sé és que, en aquest món de consum i pantalles, no trobarem mai el que realment necessitem: reaccions genuïnes i saludables, espais de pausa, refugi i aliment per a l'ànima.

Em proposo ser una veu pro resistència, que convida a sumar-se a una causa que no fa gaire soroll: la resistència lenta, constant i íntima

Vivim juntes, però no ajuntades, com diu Esquirol. I no és el mateix. No és el mateix conviure que compartir. No és el mateix ser veïnes que ser comunitat. I potser el que més ens cal avui no és més velocitat, més informació ni més opinió, sinó més silenci, més lentitud, més atenció. Més estima. Esquirol parla d'acollir. Jo, potser per com soc, dic: estimar. Estimar no com un gest grandiloqüent o romàntic –«em moro per tu»–, sinó com una actitud vital –«visc per mi i per compartir amb tu, si vols i també ho fas»–. Estimar vol dir estar-hi. Ser-hi de veritat. Escoltar. Fer lloc. Donar presència. I això, avui, és un acte radical. Perquè avui ser radical és saber com es diuen les nostres veïnes. És preguntar i esperar resposta. És escoltar sense pressa. És fer una pausa, i fer-la de debò.

Des d'aquest **Pou**, amb aquest gest petit, però que pretenc insubornable, em proposo ser una veu pro resistència. Una veu que convida a sumar-se a una causa que no fa gaire soroll, però que ressona: la resistència lenta, constant i íntima. La que ens proposa l'Esquirol ja des del 2015 i que cada dia és més urgent i necessària. I aquí faig un petit toc de Covey, que es noti que vinc del món de la psicologia i el coaching. Resistir a què? A tot allò que és *fast*, que presumeix de ser 100% verídica oblidant la complexitat. I no només resistir al que ens nega plenament, sinó també resistir a les minúcies: a mirar el telèfon quan esperem, a omplir cada buit, cada espera, cada silenci. Resistir a tot el que no és genuí. A la mentida, per molt ben embolcallada o disfressada que estigui. A la pressa com a norma. A la desconexió emocional i física. A la comparació compulsiva. A tot el que no ens deixa ser. I resistir, també, a les ganes de defallir. Perquè estimar, avui, és resistir. I resistir, avui, és estimar.

Josep M. Oliva

Desig d'estiu

Davant de totes les coses que passen al món, escriure una columna parlant de l'estiu gairebé pot semblar una frivolitat. Oimés si penso que en els últims deu anys n'he fet unes altres sis a l'entorn del mateix tema, però sento que m'ho demana el cos i és una sensació que es repeteix cada any. És com si totes les coses intenses de la vida se'ns presentessin de cop, entre Sant Joan i l'Onze de Setembre, i cada any em vinguessin tant de nou com si fos la primera vegada que les sentís.

Podria ser d'aquells que diuen que prefereixen el fred a la calor i, tot i així, seguir apostant per l'estiu com la meva estació preferida. No per tenir un gran desig de platja ni un anhel inajornable de fer vacances ni una imperiosa necessitat de gaudir de més hores de sol. És per una altra cosa que no es concreta en res ni sabria explicar, però que fa que durant aquests tres mesos –i molt especialment en el seu esclat inicial– em senti més viu que mai. Però encara que els esperi amb tantes ganes, sé que m'horroritzaria viure en un estiu etern. Perquè per poder valorar aquests dies d'ara has de tenir la plena consciència que es tracta d'un temps finit. I parar per retirar-te a les teves casernes d'hivern i esperar la tornada d'un estiu per venir que saps de ben segur que serà igual.

L'estiu està fet de moltes coses, també dels anuncis que ens recorden que és un temps especial i que cal aprofitar-lo. Aquest any, el d'aquella cervesa tan abassegado-rament present –tant, que sempre que puc la demano d'alguna altra marca– retrata les vacances d'un grup de joves que es troben cada estiu per passar-les junts. I el motiu central del seu llarg espot fa referència a la repetició de totes aquelles coses que defineixen la seva trobada anual: la mateixa casa, les mateixes sobretauls, la mateixa migdiada, la mateixa platja, el mateix bar, les mateixes converses, el mateix ball amb les mateixes cançons... i el mateix brindis per desitjar que l'estiu vinent torni a ser tot el mateix. El mateix de sempre. Sí, quan aquella altra gran fita anual que és Nadal, cada vegada és més descafeïnada i ens fa enyorar altres nadals més feliços, l'estiu no ens defrauda mai: sempre torna igual i sempre ens connecta amb tots els estius passats.

Jordi Sardans

La dignitat de Velasco

Albert Velasco va dimitir del plenari del Museu de Lleida per la posició del govern català que presideix en minoria el socialista Illa, sobre els murals de Sixena. Velasco, historiador de l'art i membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, encapçala el grup d'intel·lectuals catalans contrari a l'aberració del trasllat de les pintures del MNAC al monestir de Sixena, senzillament perquè l'operació tècnica no es pot dur a terme sense risc de fer-les malbé després del que va costar salvar-les. Només en un estat antidemocràtic i colonitzador es poden entendre actituds d'aquest tipus. Que científics i investigadors de primer nivell hagin de plantar cara a polítics mediocres d'una banda i carregats d'odi de l'altra indica en quina mena de societat podrida ens ha tocat sobreviure. Que hagin de lluitar contra el poder judicial d'un Tribunal Suprem feixista, l'actual govern jacobinista espanyol, el govern ultraconservador i ple d'ignorants de l'Aragó i un govern català ineficient, que defensa les tesis de Sánchez, d'un relat partidista i fals que va en contra de la voluntat de la majoria dels catalans, recolzat això sí en impresentables republicans, que malviuen trampejant la situació, confirma un fet que per més que es vulgui seguir amagant, és una realitat com un temple.

Els vividors del PSOE i PP han viscut des del règim del 1978 del seu pacte de les portes corredisses en què finalitzada la seva etapa política la continuaven al capdavant d'empreses públiques del país, encara que no tinguessin cap noció sobre allò a què es dedicaven. La mal anomenada transició no va ser res més que una transició com ha explicat reiteradament el professor Josep Fontana. D'aquí neix la corrupció d'uns i altres, que no ha tingut aturador i ha comptat amb la complicitat en molts casos del poder judicial. En aquest context, cal valorar molt positivament la decisió de l'ex-conservador del Museu de Lleida de dimitir com a membre del plenari de la institució. Velasco carrega amb tota la raó contra la posició adoptada per la Generalitat de Catalunya en el litigi per les pintures de Sixena conservades al MNAC, que titlla com de «profundament indigna i reprovable», ja que han demostrat a bastament la seva incapacitat per defensar el patrimoni cultural del país, causant una profunda irritació popular.

Marta Jorge

L'atenció merescuda

Durant una visita personal recent a un CAP de Manresa escoltava com una senyora gran li preguntava a la metgessa mentre entrava a la consulta: «Doctora, avui haurem d'anar un altre cop per feina, oi?». Ho preguntava amb to de resignació, com si demanar atenció fes nosa. I és que sembla que ja ni sorprèn el grau de deshumanització al qual ha arribat l'assistència sanitària.

La vaga de metges del juny passat no ha estat un caprici. Em pregunto quants cops més caldrà posar-se en peu de guerra perquè la societat entengui que el malestar d'aquest col·lectiu és també el de tothom. El que es rebutja és la proposta de reforma legal impulsada pel Ministeri de Sanitat, que no reconeix com cal la formació, la responsabilitat que cal assumir, ni la duresa de les jornades del metge. És normal que tots, com a pacients, ens queixem de les llistes d'espera i de moltes coses més. Es desconeix, però, la cara B de l'assumpte. Feia cinc anys que no es recorria a l'aturada com a forma de protesta col·lectiva entre els de la bata blanca, senyal que la proposta del ministeri no s'ha pres a la lleugera. És un crit. No per cobrar més com molts pensen, sinó per treballar millor. Per tenir temps per mirar als ulls, per escoltar, per fer alguna cosa més que receptar. Estem davant d'una professió que no es pot mesurar amb la mateixa vara que altres, i si la sobrecàrrega acumulada afecta directament algú és al pacient. Quan un metge s'esgota, l'atenció es torna automàtica i els riscos d'una atenció automatitzada no són pas menors. Darrere del teclat i les presses es pot escolar algun diagnòstic o algun detall que marca la diferència entre curar o complicar les coses. La precarització de la sanitat pública és palpable. Fuga de professionals a l'estranger, desmotivació, agendes col·lapsades i pacients que acumulen queixes. La vaga, però, acumula crítiques. Com si reclamar un sistema que funcioni fos egoista. Però la vaga no és contra ningú, és per a tothom. Perquè si no millorem ara, potser demà no quedaran mans ni hores per atendre'ns com mereixem. I no hi ha res pitjor que haver de demanar perdó per voler ser ben cuidat. Diria que és una qüestió de dignitat col·lectiva. De defensar una sanitat pública que cuidi els qui cuiden i garanteixi, per fi, una atenció merescuda per a tothom.

M. Carme Carrió

Les bones persones

Deixeu-me que avui us parli de les *bones persones* que viuen a la nostra ciutat, de qui moltes vegades no acabem de valorar prou la tasca que fan. La Montse Roldan era una d'aquestes *bones persones*. Ens ha deixat fa pocs dies i vull dedicar-li aquest escrit amb un homenatge molt sentit per tota la seva estima cap a la seva ciutat i la resta de persones que hem tingut la sort de compartir amb ella molts moments màgics al llarg de la seva trajectòria com a voluntària i activista social. Quan em van comunicar que estava molt malalta vaig tenir moltes ganes d'anar a veure-la i abraçar-la, però vaig tenir por de mi mateixa i que els meus sentiments esclatessin amb un gran plor quan estigués davant seu, perquè anar-la a veure volia dir que me n'estava acomiadant de manera definitiva. I quan vaig saber ja havia marxat de casa nostra, vaig sentir una gran tristesa i al mateix temps molt agraïment per haver-hi compartit tants i tants moments de lluita per les dones i per les persones grans.

De la Montse m'agradava el somriure i la rialla oberta, sincera i autèntica, crec que ha estat de les primeres dones a Manresa que ha portat els cabells blancs amb una gran elegància i estil. Quan parlàvem de la *revolta dels cabells blancs* que estem fent moltes dones en aquests moments, estava contenta per haver estat la primera de fer-ho. Aquesta revolta vol aconseguir que les persones grans recuperin la dignitat social que es mereixen i que les dones no estiguem obligades a seguir els canons de les modes que ens imposen els diferents models masculins dominants en la nostra societat. Ha estat una *bona persona*, com tantes altres que estan fent molt bona feina per a tots nosaltres, la bona persona traspua empatia, intel·ligència, saber estar i estima per tot el que està fent de manera silenciosa sense demanar res a canvi.

Les societats no existirien sense aquestes bones persones que de manera altruista dediquen part de la vida a ajudar els altres escoltant-los i acaronent-los quan fa falta. En aquests temps complexos, en què sembla que tot pot anar-se'n a fer punyetes, ens fan falta les bones persones perquè ens ajudin a ser millors i a no defallir quan estem cansats i desanimats. Gràcies, Montse, per tot el que ens has donat!

Granja Costa, d'afavorir la cultura catalana a quintacolumnistes

Jordi Sardans i Lluís Virós

El 1929, la pastisseria i granja Costa exhibia una interessant pàgina de publicitat en l'opuscle *Manresa y su comarca, Guia Oficial*, quan ja s'havia traslladat al número 28 del carrer del Born, on va estar fins l'any 1956, en què va ser substituïda per l'actual restaurant Las Vegas. El pamflet publicitari explicitava que l'actual marca comercial era la sucursal de la confiteria La Confiança, que amb més de vuitanta anys d'antiguitat havia estat al número 28 del carrer Sant Miquel.

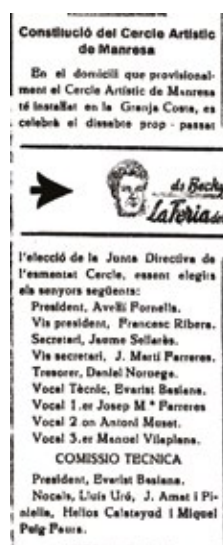
El pamflet recordava que llavors el propietari era Antoni Costa Subirana i que l'especialitat més apreciada pels turistes eren les bananes, i també els embotits, bombons i cafè exprés. A part de considerar-se el millor establiment del ram a Manresa, remarcava el servei a domicili i el sumptuós saló per a tes, casaments, banquets i bateigs.

Publicitat de la Granja Costa a la *Guia Oficial de Manresa*

El maig de 1934 la Granja Costa va acollir una exposició col·lectiva de la *Penya Ara*, un conjunt d'artistes joves exalumnes d'Evarist Basiana: Josep Jubells, Joaquim Adam, Joan Balaguer, Josep M. Cantarell i Josep Torrent. El 9 de març de 1936, el Cercle Artístic

de Manresa, instal·lat provisionalment a la Granja Costa, va nomenar el pintor Basiana president de la comissió tècnica de la nova Junta Directiva, i a finals d'any en seria president de l'entitat. També el Gremi de Sant Lluc format bàsicament per metges i artistes va néixer a finals de la dècada dels anys 40, arran d'unes tertúlies que van començar a la Granja Costa. Tot seguit van passar al cafè de l'hotel Sant Domènec i durant l'estiu, el grup es reunia al quiosc Bonsfills o Del mig, del Passeig. Segons algun dels seus membres, volien «reprendre la famosa tertúlia de la Farmàcia Esteve, a la Plana de l'Om».

Notícia de la renovació de la junta del Cercle Artístic publicada el 9 de març de 1936 a *El Dia*

La tercera imatge mostra els integrants manresans de l'anomenada Quinta Columna, que a començaments de la

dècada dels 40 del segle passat es van reunir a la Granja Costa en una *Comida de Hermandad*, presidida pel comandant militar, Cantero. Se'ls van atribuir funcions d'amagar gent dretana i portar menjar als presos antirepublicans. Els membres més representatius de l'entitat van ser Antoni Costa Subirana, propietari de la Granja Costa, i Antonio Costa Blasi, que va ser membre de la Junta de Govern Republicana Provisional de Manresa, del 14 d'abril de 1931, regidor i president de la Comissió de Places i Mercats del primer ajuntament republicà. Va presidir la Creu Roja de Manresa i el 1933 va ser un dels impulsors de la secció Creu Roja Joventut. L'any 1940, en plena Dictadura franquista li va ser lliurada la medalla d'or de l'entitat, reconegut pels militars colpistes rebels. Professionalment també havia regentat una botiga per vendre merceria i gèneres de punt, al número 27 del carrer Sant Miquel. D'altres membres de la família Costa Blasi que formaven part de la xarxa clandestina van ser el Lluís, que venia gèneres de punt al número 4 de la plaça Gispert, i el Ramon, que era un industrial mitjaire. També en formaven part Antoni i Ramon Blasi.

Entre els quintacolumnistes també hi havia Josep Pich. Salvador Sanpera Sanpera, dedicat a la indústria de cintes de seda, que l'any 1941 tenia 28 treballadors. Va ser el fabricant de la bandera de teixit de seda que podeu veure reproduïda en el reportatge i que

es conserva a l'Arxiu Comarcal del Bages. Tenia la indústria al número 34 del carrer dels Panyos, a l'actual Francesc Moragues. Un altre dels seus membres dedicat als gèneres de punt va ser Valentí Canudas Esquius. També va ser significativa la presència de l'advocat Josep Rosal Esteve, que havia estat alcalde de Manresa durant la Dictadura de Primo de Rivera i regidor franquista de 1939 a 1942; Ignasi Duat, gerent de la Serradora Valls i Duat, que es dedicaven als embalatges de fusta o el fangista Juan Tapias. Completaven els 22 membres de la colla, Eduardo Rute, José M. Català, José M. Molins, Ramon Cantarell, Damián Galmés, Enrique Ristol, Ramon Garcia, Fructuoso Artigalàs, José Artigalàs i Joaquín Jordá de Pedrolo.

Montserrat Costa, filla de l'Antoni, nascuda el 1939 recorda que la granja Costa la va decorar Anselm Corrons. Hi va treballar mentre va acabar el col·legi. La Montserrat diu, però, que el seu pare era d'esquerres. Recorda que sovint escoltava Ràdio Pirenaica i que els veïns el van denunciar, però les autoritats franquistes no el van molestar.

Banderí de seda amb el nom dels assistents al dinar de germanor de la Quinta Columna, fabricat pel taller de cintes Sanpera (Arxiu Comarcal del Bages, fons Josep Rosal d'Argullol, codi ACBG30-154, uc 100)

Context de guerra civil

Les desercions al front, les manifestacions contra la incorporació forçosa a l'exèrcit, els emboscats activistes contra l'ordre republicà, les xarxes d'evasió mercenàries, amb el *Quelu* manresà al capdavant, van minvar la capacitat de

resistència republicana enfront dels rebels. Però, sens dubte, els quintacolumnistes van ser el problema més greu a què es van enfrontar els membres del SIM comunista, que des de la primavera de 1938 havien substituït el comandament socialista per instaurar el pànic dins la població, amb l'objectiu d'evitar traïcions a l'ideal jacobi militar espanyol. Ser quintacolumnista no va ser una tasca fàcil, sinó complicada i cada vegada més perillosa.

Entre les desercions al front, el diari manresà *El Pla de Bages* informava, el 20 de març de 1937, que quatre guàrdies de la III Companyia de la Guàrdia Nacional Republicana (GNR) de Manresa, destinada a Salou en tasques de vigilància de costes, el 13 de març, van sortir amb permís amb dos fusells metralladors i no van tornar. Viatjaven amb un Gran Palace gris que havia posat gasolina a Manresa i més tard va ser trobar prop de la Pobla de Lillet. Es van dirigir a peu cap a la frontera, que van travessar de nit, prop de la Guingueta d'Ix. Dins del vehicle, hi van trobar tres tricornis, una bandera anarquista, una de catalana i municions del nou llarg.

Segons informava *El Dia* de 20 de setembre de 1937, Ramona Flo Samso, d'ideologia dretana, va explotar el rebuig a la incorporació forçosa a l'exèrcit, liderant una manifestació espontània de dues dotzenes de dones a la plaça de la República de Manresa, el 18 de setembre. Les concentrades proferiren crits contra la guerra i van exigir el retorn a casa dels soldats que eren al front. Membres de la GNR van detenir la Ramona, Montserrat Pons i Casilda López. El 28 de novembre, el Tribunal Especial d'Espionatge i Alta Traïció va condemnar Ramona Flo a la pena de sis anys i un dia d'internament en un camp de treball per un delictes de derrotisme.

Xarxes d'evasió

Les xarxes d'evasió mercenàries estaven protagonitzades per contrabandistes sense ideologia, amb possibilitats de fer molts diners. Van passar gent que no volia incorporar-se a l'Exèrcit Popular, partidaris dels rebels, religio-

sos. De tornada portaven els productes que demanava el mercat: tabac, encenedors, seda, cafè, perfums... Algunes dones feien de guies o contactes. Una de les vies més concorregudes seguia les valls del Llobregat i Cardener, partint de localitats del Bages i Berguedà. Sens dubte, un dels activistes més coneguts era el *Quelu*. Des de Manresa, dins d'un local proper a La Cerveseria, per 600 pessetes per persona, en tres dies, duia els desertors a la frontera andorrana. El seu itinerari era: Vall del Cardener fins a Llobera, Pinell del Solsonès, travessava el Segre prop de Bassella, en direcció a Bòixols, des d'on enfilava cap a Andorra. En una expedició d'agost de 1937 s'hi van infiltrar 8 agents. Un contingent de policia l'havia de detenir a Prats i Sansor, però abans els agents infiltrats, sense suport, van intentar-ho pel seu compte. Va començar un tiroteig amb els desertors i en va resultar mort l'agent Francesc Pla i ferit Jesús González. El guia es va escapar, però 19 desertors van ser detinguts i traslladats a la presó de Lleida. En produir-se la retirada, el pillatge, els incendis, la violència i els assassinats de civils indefensos protagonitzats per soldats republicans van ser habituals.

Emboscats

Pel que fa al tema dels emboscats, un dels episodis més interessants és el que explica l'historiador bagenc Daniel Díaz Esculies a *Soldats i emboscats a Catalunya (1936-1939)*, que va tenir lloc a Súria, el 13 d'agost de 1938, quan uns militars republicans van enganyar un grup d'emboscats en identificar-se com a franquistes, amb la intenció d'entrevistar-se amb el carlí Bonfills. Mentrestant, un capità els va exposar que estava apunt de produir-se un aixecament contra la República, en el qual estaven compromeses les guarnicions de Barcelona, Sabadell, Manresa, Tarragona, etc. La missió de la població de la zona, que rebria armament, seria la d'entorpir l'arribada de les forces. El dia 14 s'hi van aplegar emboscats, masovers i gent del poble amb escopetes de caça. Cap vehicle s'hi va presentar i el dia 15 la concentració es va dissoldre. Qui va arribar a Salo va ser la policia del SIM, que es va establir a cal Paradís, per detenir

nombrosos veïns, que van conduir al castell de Cardona i d'altres al santuari del Collell. A la tardor, una trentena de guàrdies d'assalt va fer una batuda pels boscos i masies de Pinós. Alguns es van amagar al municipi de Navès, on es va instal·lar un grup de guàrdies del SIM, però el fet és que diversos grups partidaris del Movimiento van tallar xarxes de comunicació telefòniques i elèctriques que unien el front republicà amb els comandaments de la rereguarda. Propietaris com Bonfills van protegir desertors, van tenir una actuació antirepublicana i fins i tot de quintacolumnisme social.

Quintacolumnistes

Daniel Díaz ens ha facilitat un escrit inèdit que confirma l'existència dels quintacolumnistes arreu de Catalunya. En síntesi, assevera que «existien els quintacolumnistes, aquells que espontàniament o a les ordres del govern de Burgos es van dedicar a tasques d'espionatge, a reclutar grups de possible acció, a intentar aplegar armes i municions, etc.». «Les dones hi van tenir un paper destacat que s'ha invisibilitzat i la sort que van córrer va ser diversa». Díaz remarca els casos més significatius de Barcelona i Lleida que ajuden a contextualitzar aquest cas de quinta columna a Manresa. A Barcelona, l'abril de 1937, agents d'Investigació i Vigilància van detenir un grup de catorze persones que es dedicaven a captar fons per a ajudar franquistes i a exercir labors d'espionatge. Van ser posades a disposició del Tribunal Popular número 1. Entre els detinguts figuraven quatre dones dirigides per Carmen Tronchoni Soria. Va ser detinguda a finals de novembre de 1937, quan intentava obtenir els passaports per a dos oficials franquistes que volien fugir. Tots els membres de la xarxa van ser detinguts i posats a disposició del Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció de Catalunya, que va sentenciar a pena de mort Tronchoni i dos oficials pel delictes d'alta traïció. Malgrat que no està demostrat que Tronchoni fos una militant falangista, la Sección Femenina va situar-la de seguida a la cúspide del martirologi.

El maig de 1938 la policia va detenir

Antoni Costa Subirana al terrat del seu domicili al número 30 del Born, sobre l'actual farmàcia Riu, que també dona al carrer Nou, des d'on es veu el darrer pis de cal Jorba (col·lecció particular de Montserrat Costa)

un important grup de quintacolumnistes. Un total de 43 van ser jutjats pel Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció. Segons la sentència, resultava provat que el Servicio de Información y Policía Militar (SIPM) dels rebels, va projectar la creació d'una xarxa d'espionatge per fer sabotatges, atemptats contra dirigents obrers, personalitats antifeixistes, difusió de rumors falsos, atresorament de moneda i localització de les indústries de material bèl·lic. L'encarregat d'establir les bases de la xarxa era Miguel Punsola Millán, desertor de l'exèrcit republicà, que havia entrat clandestinament a Catalunya per la Jonquera el gener de 1938 i es va establir a Barcelona. Poc després va arribar el seu superior jeràrquic, Juan Villalta Rodríguez, falsament acreditat com a secretari de la Legació xilena. Villalta va fer multitud de contactes i va encomanar la construcció d'un aparell de ràdio emissor per comunicar amb Sant Sebastià. Curiosament, Punsola va començar a actuar de forma estranya, va despertar les sospites del grup i el van voler executar, però es va salvar i va denunciar a la policia re-

publicana les activitats del grup quintacolumnista, que immediatament va ser detingut. El tribunal va conemnar a mort Villalta i tretze persones més, que van ser executades la matinada del 13 d'agost de 1938 a Montjuïc.

A Lleida un grup de tradicionalistes van posar en marxa el Socors Blanc. Es va dividir en tres subgrups liderats per Dolores de la Peña, Rosario Alonso i Carmen Alfaya. Cada integrant del grup coneixia el seu enllaç, però desconeixia els seus components. Persones dretanes de tota confiança hi aportaven diners o peces de roba que les activistes feien arribar als antirepublicans empresonats; també es dedicaven a posar en relació elements que havien aconseguit eludir la repressió. El Socors Blanc de Lleida, incorporat al grup *Concepción* que actuava a tot Catalunya, no va ser descobert per les autoritats policials, i va funcionar sense grans entrebancs fins a l'ocupació de la ciutat per les tropes rebels. Per tant, el cas de Manresa no va ser ni de bon tros el més significatiu, però fins ara era totalment desconegut.

9 de cada 10 incendis són causats per persones

Al bosc, tota imprudència és fatal.
Si fas una barbacoa pots provocar un foc.

Evitar-ho i protegir-te comença amb tu.

Si veus foc o fum, truca al 112.
Informa-te'n a incendis.gencat.cat

Diputació
Barcelona

Generalitat
de Catalunya

Tot ho III El Govern de

Ampans, 60 anys creixent junts

Diu el Gènesi que amb la llum va començar tot. També la creació de l'Escola d'Educació Especial La Llum va ser la gènesi de l'inici d'Ampans, una associació fundada per deu famílies amb l'objectiu d'oferir assistència, acolliment i suport als nois i noies subdotats que, fins en aquell moment, no gaudien de cap ajuda assistencial.

Jordi Estrada
Fotos: Enric Casas

A mitjan anys seixanta, la mal anomenada subnormalitat era una fenomen del tot aliè a la normalitat oficial franquista, en què no existia cap servei de diagnòstic mèdic ni cap altra alternativa que no fos l'ostracisme domèstic o l'ingrés en hospitals psiquiàtrics. Davant la desatenció social, van ser les mateixes famílies dels nens afectats que van emprendre la iniciativa de constituir-se en associacions i promoure, com fa Ampans, la creació de centres escolars especialitzats.

Si bé l'associació es constitueix el 1965, amb Joan Calatayud com a pre-

sident i el doctor Josep Maria Tuneu com a vicepresident, no és fins al maig de 1966 que obre portes l'escola d'educació especial La Llum, en un pis del

carrer Cintaires i amb dues monitores, Carme Carrió i Rosa Maria Marcos, i una dotzena d'alumnes.

Qui els havia de dir, en aquells pares i mares abnegats, que seixanta anys més tard Ampans, i gràcies a l'empenta i la col·laboració d'un nombre ingent d'associats, voluntaris i complicitats amb empreses i altres col·lectius, aquesta entitat privada sense ànim de lucre, però amb voluntat de servei públic, es convertiria en una institució referent al país.

A dia d'avui Ampans, a través dels seus múltiples serveis, atén cap a quatre mil persones amb problemàtiques diverses i en un radi geogràfic cada vegada més ampli.

Avui
Ampans
té 1.400
professionals i
atén vora 4.000
persones amb
problemàtiques
diverses i en un radi
geogràfic cada
vegada més
ampli

Imma Pallarès, responsable dels programes d'Orientació, Formació i Noves Oportunitats, i Alba Cortina, directora de l'Escola d'Educació Especial EE Jeroni de Moragas, i (foto: Jordi E.)

L'escola Jeroni de Moragas

Quan l'any 1969 a Ampans es crea l'escola Jeroni de Moragas, adreçada a nois i noies amb una discapacitat lleu, La Llum continua atenent l'alumnat amb discapacitat mitjana i profunda. La nova escola, ubicada al carrer de Fonollar, aviat comptarà amb una quarantena d'alumnes, tres mestres, dos auxiliars, un servei de logopèdia i de rehabilitació física, a més de suport psicològic. Des del primer moment, tots dos projectes disposen de la col·laboració dels doctors Ramon Llatjós i Carles Llussà. Aplicant una metodologia pròpia, basada en una atenció personalitzada i pràctica, en què l'alumnat, mixt i d'edats compreses entre els quatre i els catorze anys, era agrupat d'acord amb l'edat pedagògica, l'escola Jeroni de Moragas va ser finalment legalitzada el 1978. Sis anys més tard es produeix el trasllat a les noves instal·lacions de Comabella i a partir del 1986 s'instaura l'escola compartida, un model d'èxit, però que, en opinió d'Alba Cortina, directora de l'escola des de l'any 2000, «caldrà poder flexibilitzar, ja que el sistema és massa rígid i no permet mitjanies».

Actualment hi ha 36 nois i noies que fan escolaritat compartida; és a dir, alternen els dies d'estada a l'escola ordinària amb l'escola d'educació especial. Segons Cortina, «l'escola compartida estava pensada perquè en moments donats i en matèries concretes ajudés a completar els aprenentatges, però sovint es convertia en una derivació a l'escola especial».

A partir de la publicació del Decret 150/2017 sobre l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, es considera que l'escola ordinària passa a ser inclusiva i que, per tant, l'escola especial es convertiria en Centre d'Educació Especial Proveïdor de Serveis i Recursos (CEEPSIR). Cortina remarca que, més enllà de l'articulat del decret, les mirades de l'escola ordinària i especial a vegades no coincideixen i ambdues haurien de ser complementàries: «A l'ordinària treballen amb uns objectius que tenen a veure amb uns resultats acadèmics, i nosaltres tenim la mirada posada, també i sobretot, en l'evolució personal, emocional i social. Abans que cap altre aprenentatge, sovint cal garantir

el benestar emocional, i totes dues mirades haurien de ser compatibles».

En aquests moments l'escola atén 348 alumnes, d'entre 3 i 20 anys, i més en podria atendre si estigués en disposició d'oferir més places: «La demanda d'educació especial ha augmentat molt. Per al curs vinent, tenim moltes més demandes que places podem oferir. Des del CEEPSIR, com a centre proveïdor de serveis i recursos als centres ordinaris, hi donarem resposta intervenint i treballant colze a colze amb els centres ordinaris». Paral·lelament, el perfil de l'alumnat ha variat notablement, per causes culturals, familiars i socials, i alhora s'ha detectat un creixement de casos amb perfils cada vegada més diversos i complexos, amb predomini dels trastorns de conducta –de vegades per falta de límits i autocontrol– i autisme. També s'observa un repunt en la demanda de places i l'orientació cap a l'educació especial, vinculada al fenomen migratori, i a causa de situacions diverses: consanguinitat, controls prenatals i perinatals deficitaris o inexistents, cultura i creences. Per contra, els casos de sín-

drome de Down han disminuït considerablement amb la prevenció dels diagnòstics prenatals i perinatals.

Per accedir a una escola d'educació especial, cal que prèviament l'equip de psicopedagogs de l'EAP de la zona avalui les necessitats educatives de l'alumne i elabori un informe, que no sempre és de l'acord de les famílies: «Hi ha pares a qui els sembla que se'ls exclou de l'escola ordinària, i altres que voldrien venir aquí i en canvi se'ls deriva a l'ordinària. A uns i altres els sembla que se'ls vulneren els drets. És un debat de drets i decisions. Un debat viu i actual, al qual cal estar atents».

Cortina explica que l'escola Jeroni de Moragas funciona igual que qualsevol altre centre educatiu, amb la particularitat que els equips són multidisciplinaris –a més dels docents hi prenen part logopedes, fisioterapeutes, psicòlegs...- i remarca l'existència de nombroses comissions de treball relacionades amb l'adaptació dels continguts curriculars, el debat i la millora de les metodologies, l'elaboració de materials, i la formació interna i externa. L'escola imparteix els ensenyaments bàsics obligatoris i també ha incorporat diferents estudis postobligatoris: concretament els PFI (Programes de Formació Inicial) i els IFE (Itineraris Formatius Específics). En opinió de la directora de l'escola, això «ha suposat un salt qualitatiu que encamina els alumnes cap a un itinerari formatiu envers entorns laborals ordinaris o adaptats».

Cortina explica que el claustre és format bàsicament per mestres amb menció d'educació especial, psicòlegs, pedagogs i mestres de tallers. No disposen d'infermera, però gràcies al programa de Salut i Escola tenen el suport d'un equip assignat des d'Althaia, «fundació amb la qual ja existeix un conveni previ signat entre fundacions, que garanteix l'atenció de les especialitats mèdiques com psiquiatria i neurologia, pensat sobretot per donar atenció relacionada amb els trastorns de conducta, epilèpsia i autisme». Cortina considera necessari incorpo-

Primer logo d'Ampans, dissenyat per Miquel Esparbé

rar, quan es pugui, terapeutes ocupacionals que contribueixin a assessorar i donar suport en l'execució dels plans individuals. I és que «des de l'escola donem molta importància a tenir uns objectius clars i personalitzats, pocs, però que siguin abordables, des d'una mirada multidisciplinària fent referència a objectius acadèmics, conductuals i emocionals i conscients que l'etapa educativa és clau per un desenvolupament amb qualitat de vida.

El CEEPSIR, amb una dotació de tres professionals, proveeix de serveis i recursos els docents dels centres d'educació ordinària en les etapes d'infantil, primària i secundària. Actualment el CEEPSIR atén quaranta-quatre centres del Bages, Solsonès i Moianès.

I després de l'escola, què?

Quan l'any 1965 es va crear Ampans, a banda de planificar una escola especialitzada, l'associació va projectar l'obertura d'una escola-taller per formar professionalment aquells nois i noies. És així com, l'any 1969, als baixos de l'escola, al carrer Fonollar, es posa en funcionament una impremta, el primer dels nombrosos centres ocupacionals que al llarg dels anys s'aniran obrint, amb la voluntat d'inserir laboralment no solament els alumnes

de l'escola sinó també persones adultes amb risc d'exclusió social. Imma Pallarès, responsable dels programes d'orientació, formació i noves oportunitats, és qui s'encarrega d'acompanyar totes aquestes persones a buscar feina, bé sigui en el marc de les activitats econòmiques d'Ampans o dins l'empresa ordinària. A més d'atendre els exalumnes de l'escola i els usuaris d'altres serveis propis, Ampans acull joves procedents d'instituts, del CESAM (Centre de Salut Mental), el CESMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil), el SOI (Servei d'Ocupació i Inserció), els serveis locals d'ocupació...

Pel que fa als col·lectius amb risc d'exclusió, Pallarès assenyala que després de la crisi de l'any 2008 van experimentar una creixuda notable, sobretot de persones que venien del sector de la construcció i també del sector industrial. La crisi va impactar en col·lectius que fins aquell moment no estaven considerats com a vulnerables perquè eren persones que tenien una feina i que, tot d'una, es van quedar sense, amb una certa edat i una qualificació professional i formativa baixa, amb la qual cosa la reinserció al mercat laboral es va veure molt compromesa. És aleshores quan Ampans fa l'aposta d'acompanyar també persones amb risc d'exclusió social: «El mercat de treball és canviant i actualment tot està tan desdibuixat que en qualsevol moment qualsevol persona pot necessitar un suport, un acompanyament». Pallarès reconeix que es fa difícil consolidar serveis i equips de treball quan el finançament «depèn de subvencions que ara hi són i ara no hi són, perquè a la vegada depenen de si hi ha o no pressupostos aprovats, de les conferències sectorials amb l'estat». Aquesta inestabilitat fa que «cada any hem d'executar el que tenim i hem de sembrar per a l'any vinent, sense saber si podràs comptar-hi o no». Amb tot, Ampans fa l'esforç per no interrompre cap servei: «Ara estem acompanyant seixanta persones amb discapacitat i amb risc d'exclusió sense finançament des del mes d'abril, en què va acabar el programa, però hem continuat l'activitat i no tenim el finançament garantit».

Marta Milian, responsable de l'Equip Multidisciplinari de Suport, i Fina Riera, responsable del Departament de Treball Social (foto: Jordi E.)

Servei d'inserció

Com a servei d'inserció, des d'Ampans s'atenen persones entre 16 i 67 anys, amb una mitjana de 1.400 sol·licitants cada any. D'aquest servei se'n ocupa un equip format per psicòlegs, psicopedagogs i altres professionals de l'àmbit social amb experiència en el món de la inserció laboral. En l'orientació es tenen en compte les capacitats de cada persona, els interessos i la motivació. Si cal, se'ls ofereix una formació professionalitzadora, alhora que es continuen treballant les competències transversals i les activitats socials, a fi de garantir la incorporació o la reinserció al món laboral. Com diu Pallarès, «fem vestits a mida, perquè coneixem les persones, les seves limitacions i les seves habilitats».

De la gestió de les persones contractades en situació de vulnerabilitat, bé sigui amb discapacitat o en situació d'exclusió social, se'n ocupen els equips multidisciplinaris de suport. La seva responsable, la psicòloga Marta Milian,

explica que l'entorn de treball per a les persones «és molt més que una feina; és pertànyer a un equip, sentir-se útil i relacionar-se. Això té un valor integrador a nivell social molt important. Tant de bo en l'empresa ordinària hi hagués també aquest acompanyament». La idea és que el Centre Especial de Treball sigui un trampolí perquè les persones puguin passar a l'empresa ordinària: «Hi ha diverses maneres de fer aquest pas. Les empreses ens encarreguen serveis que ens permeten demostrar les nostres capacitats, i de vegades són les persones les que es desplacen a les instal·lacions de l'empresa, mitjançant la fórmula de l'enclavament, prevista a la Llei General de la Discapacitat (LGD). És una manera que la persona experimenti què és treballar en una empresa externa tot i continuar vinculada a Ampans, i que l'empresa tingui l'opció de conèixer-la i contractar-la directament».

Activitats laborals

Ara mateix les activitats laborals gene-

rades per Ampans atenyen diferents àmbits, amb l'objectiu d'ampliar el ventall d'oportunitats: l'activitat ramadera i alimentària –la formatgeria i els vins d'Urpina–, la restauració, la jardineria i el Garden, la neteja, els serveis a la indústria, el supermercat, la deixalleria i la recollida de voluminosos, un quiosc i, des de la integració recent de l'entitat barcelonina Icària iniciatives Socials, també un taller d'arts gràfiques. Amb la impremta es recupera la primera activitat econòmica que Ampans va posar en funcionament, l'any 1969.

En total, són més de 330 persones ocupades, comptant-hi els projectes d'economia social provinents d'Icària: l'InOut Hostel i restaurant. Milian destaca que Ampans «sempre ha tingut la idea de diversificar l'activitat laboral, perquè no totes les persones volen ser jardineres o netejadores». Si hi ha una paraula que, segons la psicòloga, defineix la tasca del seu equip és *facilitació*: «El que fem és facilitar

El Garden, un dels centres especials de treball (Enric Casas)

eines a les persones perquè puguin desenvolupar-se bé a la feina. Fer les coses fàcils i senzilles a les persones i els equips».

Fina Riera, responsable del departament de Treball Social, remarca la importància d'una bona coordinació entre els diferents equips. Ella s'encarrega de fer la primera atenció a les famílies i, a partir d'aquí, a cada família li és assignada una treballadora social com a referent: «Aquesta coordinació i aquest treball en equip es duen a terme en les diferents comissions especialitzades». Per exemple, la comissió de joves engloba el Servei d'Inserció, l'Escola Jeroni de Moragas i el FAR –programa finançat pel Fons Social Europeu i destinat a joves de 16 a 24 anys que han abandonat de forma prematura els estudis o l'etapa de formació–: «Es tracta de garantir una atenció a mida de les capacitats i de les necessitats de la persona». Riera assenyala que «tenir una escola, un centre especial de treball i un servei d'inser-

ció permet completar un itinerari vital amb un bon acompanyament. Aquesta diversitat de casos i situacions complexes reclama agilitat i flexibilitat a l'hora de gestionar la feina. «En el teu dia a dia fas moltes coses diverses», assegura Riera, «i malgrat que tinguis una agenda programada, pot passar que t'avisin que han desnonat la família o han ingressat el pare a l'hospital i que el fill no podrà tornar a casa... Primer és la persona».

A més de la comissió de joves, hi ha altres comissions –social, laboral, ètica, de comunicació amb les famílies a través de Vinculap...– i també s'està treballant, amb aportacions de professionals externs, en altres temàtiques transversals, com l'envelliment, els comportaments conductuals, l'accessibilitat cognitiva, l'entorn comunitari... Existeix també un espai de reflexió ètica on els professionals de la casa poden fer consultes sobre temes quotidians vinculats amb hàbits religiosos, culturals o alimentaris,

sobre tractament mèdics... Aquesta comissió, presidida per Fina Riera i integrada per un representant de cada servei, a més d'una infermera i una jurista, no pren decisions, però ajuda a donar eines i arguments per poder-les prendre. També compta, segons explica Riera, amb assessoraments externs: «Consultem sovint l'Ester Busquets, secretària del Comitè d'Ètica de la Recerca de la UVic-UCC».

Per a les persones que, a causa d'un trastorn de salut mental transitori, no poden accedir al món laboral, bé sigui a l'empresa ordinària –amb suport o sense– o a un Centre Especial de Treball, fa quinze anys que l'entitat disposa d'un Servei Prelaboral, subvencionat pel departament de Drets Socials. Segons explica Cristina Llohis, directora dels serveis d'atenció diürna, l'objectiu d'aquest programa és que les persones usuàries puguin incorporar-se a l'activitat laboral o recuperar els seus hàbits d'activitat diària habituals.

A dalt: Joves usuaris del FAR (foto. Enric Casas)
A baix: Capses de xocolata dissenyades per artistes de L'Art de Viure (foto. Jordi E.)

FAR

Des de l'any 2015, Ampans ha desplegat el FAR (Formació, Aprenentatge i Reptes), un programa que, emparat pel Servei d'Ocupació de Catalunya, atén 486 joves sense el títol de l'ESO, de 16 a 24 anys. Des del FAR se'ls orienta i forma perquè es reincorporin al sistema educatiu o al mercat laboral.

Per accedir en aquest servei cal presentar una malaltia mental reconeguda i estar vinculat a un servei psiquiàtric. Hi ha una comissió d'admissió i seguiment que es reuneix amb una periodicitat mensual, amb participació de professionals d'Althaia: «Conjuntament, valorem quines persones hi ha en llista d'espera, bé sigui perquè s'han adreçat directament a Ampans o perquè han vingut proposades des d'Althaia». Una de les activitats que se'ls ofereix és la restauració de mobles, una ocupació que adquireix, en el seu cas, un valor altament simbòlic.

L'Art de Viure

D'altra banda, Ampans gestiona un servei ocupacional adreçat a persones adultes amb un grau de discapacitat pronunciat. Segons Llohis, a diferència de la inserció laboral, «aquí no hi ha una pressió productiva: l'objectiu és promoure activitats que siguin significatives, en què les persones aprenguin i se sentin útils i realitzades. I si els tallers ocupacionals generen guanys, fem que reverteixin en el mateix taller –comprant més material– o els els mateixos usuaris –fent una sortida–».

Potser el centre ocupacional més conegut i amb una dimensió més pública sigui l'Art de Viure, els artistes del qual han participat en diferents projectes, dissenyant embalatges d'una coneguda marca de xocolata, cartells, logotips, etiquetes i fins i tot el conjunt escultòric de la rotonda de les flors, amb la col·laboració del pintor Quim Falcó.

Al començament, el servei ocupacional es trobava concentrat a Comabella, però a partir de 2015 es va iniciar una política de descentralització a tot el Bages, «amb l'objectiu d'acostar els serveis on viuen les persones, perquè

Cristina Llohis, directora dels Serveis d'Atenció Diürna (foto: Jordi E.)

enteníem que era vital el tema de la inclusió comunitària». Llohis comenta que es tracta d'un model que, a més de ser més sostenible i econòmic per a les famílies, «ajuda a visibilitzar aquelles persones que abans s'absentaven del poble i ara hi són més presents, com un ciutadà més».

En aquests moments, de centres ocupacionals n'hi ha d'escampats per tota la comarca, amb activitats tan diverses com el treball del trencadís, a Sant Vicenç de Castellet, i el tèxtil, a Sant Joan de Vilatorrada. Al centre ocupacional

de les Bases, compartint espai amb el servei Prelaboral i l'Art de Viure, s'hi treballen també el reciclatge de paper i el trencadís: «Anem a les escoles o venen elles a fer tallers, i són els propis usuaris que fan de mestres». En l'ànim de complementar aquesta activitat ocupacional amb la inclusió comunitària, aquestes persones fan també voluntariat social, «ajudant el col·lectiu de gent gran, participant en activitats del poble o el barri, col·laborant amb escoles, associacions, entitats...».

El que es pretén, a través del servei

prelaboral i ocupacional, és que «la persona creixi, s'empoderi, se senti útil desenvolupant una activitat significativa i que esdevingui al màxim d'autònoma». Llohis remarca que, de vegades, es tendeix a la sobreprotecció, «un hàndicap amb què hem hagut de lluitar molt, socialment i familiarment, ja que si es protegeix en excés la persona se n'impedeix el desenvolupament». En l'actualitat són 450 les persones beneficiàries dels serveis d'atenció diürna, un 30% de les quals resideix en les diverses modalitats de les llars-residència.

L'Universi+

És un programa ideat conjuntament amb la UManresa per a persones amb discapacitat intel·lectual, amb el suport del BBVA. A diferència d'altres projectes similars, no té un objectiu de preparació i formació amb una finalitat laboral. De

fet, un dels criteris d'accés és prioritzar les persones que ja estan treballant. Els continguts, organitzats en quatre blocs al llarg de la durada del curs, comprenen nocions d'economia i dret, l'educació emocional, les xarxes socials i l'entorn digital, les arts i la comprensió de l'actualitat.

Llars-residència i habitatge

Des de la creació d'Ampans, una de les preocupacions més urgents va ser l'allotjament dels usuaris adults. Aquest projecte finalment esdevé una realitat l'any 1985, gràcies a l'adquisició de dos pisos al carrer de Zamenhoh. Janeta Camps, directora dels Serveis Residencials i Habitatge, recorda

com, essent una voluntària en aquella època, van recórrer a la compra de mobiliari usat per moblar aquells primers habitatges: «Des del primer moment vam tenir clar que les llars havien d'estar situades dins la ciutat i entre veïns, amb qui compartir la vida de barri, creant llaços i vincles amb la comunitat». A l'entorn de cada llar

o residència s'elabora un mapa de comunitat, que consisteix a veure quines entitats i associacions hi ha a l'entorn i trobar maneres diverses de participació i col·laboració: «Mirem què podem aportar com a ciutadans, amb els mateixos drets i els mateixos deures. No pot ser esperar sempre que et donin. Nosaltres també hem de poder oferir».

Janeta Camps, directora dels Serveis Residencials i Habitatge (foto: Jordi E.)

El ventall de modalitats residencials és ampli i divers, com diverses són les necessitats de les persones ateses. N'hi ha que són més autònomes i en funció del seu grau d'autonomia poden con viure en habitatges compartits, de fins a sis persones, o en habitatges individuals. Altres, en canvi, necessiten un suport més específic i constant, i aleshores s'allotgen en residències: «El que fem és veure què necessita cada persona i oferir-li una proposta. Ni més ni menys del que necessita». Pel que fa les residències, cada una s'ajusta a un determinat perfil: a la residència dels Comtals s'atenen joves amb trastorns de conducta i discapacitat; a l'equipament d'Els Companys, de Sant Fruitós, els menors presenten discapacitat i autisme; a la residència Julio Payàs, de Santpedor, les persones que hi viuen, d'edat adulta, reben suport intensiu i continuat per a les activitats diàries de la vida. Des de fa dotze anys també s'han incorporat al servei cinc residències infantils, que atenen 86 nens i nenes amb pluridiscapacitat i autisme, tutelats per la direcció general de Protecció de la Infància i l'Adolescència.

Les llistes d'espera són, com en altres serveis d'Ampans, considerables. Camps alerta sobre la necessitat creixent de poder oferir més places residencials: «On hi ha més necessitat és

amb persones amb alteració de conducta, on la convivència amb la família es fa difícil». I manquen habitatges: «Les persones amb discapacitat són de les que més pateixen la crisi habitacional». En aquest sentit, Camps posa en relleu el valor dels llegats solidaris: «Quan ens fan donació d'algun pis o casa, el transformem en un servei social d'una manera immediata».

El llegat de la finca Urpina, a Sant Salvador de Guardiola, n'és un bon exemple. «Jo ho vaig viure d'una manera molt directa», comenta Camps: «La família s'havia fet gran i tenia dificultats per gestionar la finca. Nosaltres vam plantar vinya, vam construir-hi una llar-residència per a 24 persones i vam obrir una formatgeria que elabora amb la llet de les cabres que pasturen. I tot això vam fer-ho en vida d'aquella família, que va veure com la finca renaixia».

Entre les llars i les residències, ara mateix Ampans acull més de 400 persones i treballa amb una llista d'espera de 300 persones que necessitaran habitatge en els propers anys. Malauradament, com assenyala Camps, «tenim una estructura social i familiar que es sosté menys. Han canviat les dinàmiques. La societat s'ha tornat més individualista i les estructures familiars es desestabilitzen».

Projectes europeus

Per a Janeta Camps, coordinadora de projectes i membre del comitè executiu d'ARFIE (Association for Research and Training on Integration in Europe), «mirar cap a Europa i veure què s'hi cou en el tractament de la discapacitat ens ajuda a tenir una mirada més àmplia, tot compartint coneixement i intercanviant bones pràctiques».

Al llarg d'aquests darrers anys, Ampans ha participat en nombrosos programes europeus, en què s'han treballat metodologies de coproducció, l'emprenedoria a petita escala, l'activisme ciutadà... Camps remarca com als països nòrdics es treballa molt el concepte de ciutadania, l'empoderament i el dret a decidir. A Gal·les, el tema de comunitat, i a Itàlia interessa sobretot el tema de la inclusió.

Commemoració dels 60 anys d'Ampans, a Comabella, aquest 7 de juny (foto: Jordi Preñanosa)

L'ara i aquí, amb mirada llarga

En aquests moments hi ha pendents d'obrir una residència a Balsareny per a joves amb discapacitat i autisme sever, la residència que està en construcció a la Parada, que acollirà persones amb discapacitat en edat avançada, i una residència a Terrassa que donarà resposta a una demanda històrica per falta de places i evitarà que les persones hagin de marxar lluny del seu municipi. També es treballa en l'inici d'un projecte a Barcelona, fruit de l'absorció d'Icària Initiatives Socials: «Tenien una escola d'educació especial, un centre ocupacional i dos projectes d'economia social, però cap residència».

Quan Toni Espinal va incorporar-se a Ampans, fa 38 anys, primer com a

voluntari i a partir de 1986 com a director general, l'entitat comptava amb setze treballadors: «La professionalització va ser el resultat de la voluntat i la necessitat de les famílies de poder disposar de tots els serveis bàsics: escola, centre de dia, activitats laborals, pisos i residència». Actualment hi ha 1.400 professionals donant servei a 4.000 persones, de totes les edats i amb tot tipus d'afectacions de salut mental, trastorns de conducta i situacions d'alta vulnerabilitat.

Just el 1986 Ampans és declarada entitat pública pel Consell de Ministres. Fins aquell moment, les úniques fonts d'ingressos de l'associació provenien de les quotes dels associats, les pròpies famílies, les recaptades i les cam-

panyes: qui no recorda les recollides del paper i l'ampolla després de Nadal i el festival Sol d'Amor a Comabella? Gràcies a les donacions particulars, que permeten posar nous espais a disposició dels serveis que es van creant, es produeix un increment patrimonial que aconsella a l'entitat de constituir-se com a Fundació. Això s'esdevé el 2010. Segons Espinal, «si Ampans s'hagués creat aleshores, ja l'hauríem creat com a fundació, com a forma jurídica més estable per garantir un millor ús del patrimoni i el manteniment dels valors fundacionals». En són garants el patronat, compost per representants de les famílies (un per cada àmbit: escolar, residencial i laboral), les juntes i els patronats anteriors, i professionals experts en l'àmbit

educatiu, serveis socials, urbanisme, ètica...

Paral·lelament, Ampans compta amb un doble consell assessor format per «gent rellevant de dins i fora del territori». Entre aquests col·laboradors figuren Sala Martín, Josep Salvatella, Sílvia Cóppulo, Martí Savalls, Xavier Farràs..., i entre els bagencs: Fèlix Noguera, Jordi Vila, Clara Puigventós, Carlota Riera, Valentí Martínez, Elisa Claret, Robert Gonfaus, Montserrat Domènech...

Amb un pressupost anual de 65 milions, «els comptes d'Ampans estan plenament sanejats», afirma Lluís Sánchez, president d'Ampans i de la Fundació: «No es gasta un euro que no es destini a benefici de les persones». Com Espinal, Sánchez va ingressar a Ampans fa més de trenta d'anys, durant els quals ha estat sempre vinculat a l'entitat, com a vocal de junta, tresorer... La clau de l'èxit ha estat, segons Sánchez, «que ningú no s'ha adormit, començant pel Toni Espinal, un lluitador incansable». I destaca, com a valors compartits per tot l'equip de professionals, «l'actitud, el treball i l'honradesa: no solament sentim que venim a treballar, sinó també a donar un servei a la societat, a persones que ens necessiten». I afegeix: «Això, que per a nosaltres és tan clar, falta que les administracions ho acabin de veure i entenguin que cal una equiparació salarial amb altres col·lectius equivalents».

No menys destacable, a l'hora d'afrontar nous reptes, ha estat la composició

Toni Espinal, director general d'Ampans (Enric Casas)

mixta del patronat, formada per pares i persones externes: «Els que no són pares ens ajuden a gestionar bé l'economia i simultàniament els pares vetllen perquè Ampans no es converteixi en una empresa qualsevol, que és el que ara està passant amb moltes entitats del sector, en què ja han començat a entrar-hi fons d'inversió».

Dos dels reptes més a curt i mitjà termini són la sostenibilitat i el relleu generacional. La sostenibilitat passa, segons Espinal, «per continuar creixent per tal de respondre a les necessitats

del territori –durant els propers anys necessitarem crear 280 places residencials per a usuaris propis– i més enllà, ja que tot i treballar al Bages i per al Bages, no deixem de ser proveïdors de l'administració i hi ha un llistat de necessitats socials a què no podem dir que no fora del Bages».

Actualment només a Catalunya hi ha 300 entitats dedicades a atendre la discapacitat i és previst que el sector es tendeixi a concentrar, en part per l'absència d'increment de les tarifes per part de l'administració: «Als ulls

MARCS MIRALLS OBRA GRÀFICA
PINTURES LAMINATS DECORACIÓ
el taller
Fax. 93 872 8593 el taller scp@terra.es
Mel. 13 - 08241 MANRESA. Tel. 93 872 6558

de l'administració i la societat, ara la discapacitat no es veu com una prioritat, potser perquè saben que els atenem». Ara mateix, per a l'administració, són més preocupants l'atenció als menors no acompanyats, la immigració irregular i els sense sostre. «Si ha d'haver-hi, doncs, concentració d'entitats», observa Espinal, «nosaltres som els primers interessats a ser-hi, sobre la base que un dels nostres valors és l'arrelament a la ciutat i la comarca».

Sobre el relleu generacional, Espinal considera que, «malgrat que tenim gent que ens costarà substituir, per sort hem treballat per mantenir un propòsit clar –millorar la societat, fent-la més amable i inclusiva per a les persones amb dificultats–, amb una visió clara i una cultura corporativa sòlides, amb uns lideratges compartits, compromesos i potents, i empoderant tothom en la presa de decisions».

En el futur, tal vegada caldrà repensar l'organigrama, d'acord amb el creixement i l'evolució de l'entitat: «Fins ara hi havia gent que portava dos o tres barrets. Potser és temps que cadascú porti el seu». I reclama la necessitat d'aconseguir més recursos per resoldre les llistes d'espera i poder pagar com cal els sous dels professionals: «La nostra feina requereix un personal estable i amb una certa especialització».

El futur és incert per definició. Això no obstant, des d'Ampans, com assenyala Cristina Llohis, sempre s'ha «treballat per l'aquí i l'ara, però amb la mirada llarga». Ja en la fundació de l'associació es va preveure una atenció assistencial en qualsevol edat, amb la incorporació gradual de serveis diürns i la creació de llars i residències, així com la implantació de projectes laborals adreçats a persones amb discapacitat i amb risc d'exclusió social, perquè puguin treballar en un entorn normalitzat.

Segons Llohis, «allò que fem és estar atents i receptius a les necessitats que es van generant. A dia d'avui a Manresa tenim el centre ocupacional de

Lluís Sànchez, president de la Fundació Ampans (Enric Casas)

les Bases, el Canonge i ara estem mirant de buscar un espai a la zona de la Culla. No esperem a tenir gent a casa esperant. Ens anticipem i així podem començar a preveure com resoldre una demanda que encara ningú no ha reclamat, però que nosaltres ja sabem que existeix».

En aquesta mateixa línia, Janeta Camps assegura que «no som un servei passiu: allò que fem és veure quines necessitats hi ha i quins canvis ens demana la gent, perquè les persones que ara atenem no ens demanen

el mateix que fa seixanta anys, ni fa trenta. Quan treballes amb persones sempre has d'estar evolucionant». Fina Riera opina que, en el futur, «si continuem evolucionant, no es parlarà de discapacitats. Les persones han d'evolucionar dins la societat d'una manera natural i han de tenir els recursos. La gent hem de poder viure cada dia podent comptar amb els suports que en aquell moment es necessitin. Cal que els recursos s'adaptin a les necessitats que tenen les persones i avançar cap a serveis cada vegada més permeables cap a la comunitat».

Rosa Puigarnau, vídua de Julio Payàs

«La gent no sap l'alegria que dona, donar»

Amb el Julio ens vam conèixer a Moià. Ell era manresà i jo, terrassenca. Ens vam casar i ens vam establir a Manresa, on vam tenir vuit fills. El sisè, la Roser, va néixer amb síndrome de Down. En aquella època, la subnormalitat era vista com una mena de càstig, un estigma. Semblava que en tinguessis la culpa. Els nens s'havien de quedar a casa, gairebé amagats, amb un sacrifici molt gran per part dels pares, perquè quedaven aïllats de la societat. Quan la Roser va fer cinc o sis anys, algú ens va parlar d'una escoleta que uns pares –els Calatayud, els Cornet i els Pons– havien engegat en un pis per a criatures com la nostra. Això devia ser cap a l'any 1967, a l'inici d'Ampans. Al matí la deixàvem a l'escola i a la tarda, quan l'anàvem a buscar, jugava a casa amb les germanes.

No gaires anys més tard, quan els pares del Julio van morir i la casa pairal, el mas de Comabella, va quedar deshabitada, el meu home va dir: «Saps què he pensat? Podríem donar la casa a Ampans. En comptes d'estar tancats en un pis, allà tindran més espai i una bona àrea per fer activitats a l'aire lliure». I així ho vam fer. Més endavant, vam donar un tros més de finca i el terreny on ara hi ha el Garden. El Julio deia: «La gent no sap l'alegria que dona, donar. Si ho sabessin, donarien més». De fet, en aquella època no et podies refiar de les aportacions de l'administració, que eren molt minses, quasi inexistentes. Sort n'hi va haver del voluntariat, l'empenta i la solidaritat de moltes persones i entitats.

A Moià, on passàvem els estius, un bon amic havia cedit uns baixos perquè un grup de persones amb deficiència mental hi passessin uns dies de colònies. Eren francesos i pertanyien a la fundació L'Arche, una organització que promovia la creació de petites comunitats, amb nuclis familiars de sis o set persones, acompanyats per un o dos monitors. Recordo que en aquells anys ja hi havia mares que em trucaven preocupades pel futur dels seus fills, que es feien grans i el model d'institució per a nens ja no s'hi adaptava. Va ser aleshores quan, després d'anar a conèixer llars que ja existien a Molins de Rei i Igualada, vaig proposar a la junta d'Ampans de fer el mateix. Algú havia parlat de fer una gran casa d'acollida, però jo vaig dir que era molt millor de

Rosa Puigarnau, benefactora i voluntària d'Ampans (foto: Jordi E.)

fer com els francesos de l'Arche: crear petites unitats, situades dins la ciutat, que els permetessin fer una vida normal i participar de la vida del barri. La junta ho va acceptar i es va crear un petit comitè, format per l'Encarnació Camps, Baltasar Corrons i jo mateixa. I així és com l'any 1985 vam aconseguir tirar endavant aquest projecte i comprar un primer pis al carrer Zamenhof, pidolant a tothom.

Ara pot semblar estrany, però inicialment l'Església no donava a aquests nens cap preparació per a la primera comunió, perquè consideraven que no podien entendre-ho. Però hi havia pares que en veien la necessitat. Per sort, mossèn Junyent tenia uns llibres de catequesi, escrits per un teòleg francès, adreçats a persones amb disminució mental, que ens van ajudar molt al grup de catequesi a superar aquesta qüestió. Era sorprenent comprovar com qualsevol cosa que no sigui lògica ells la poden entendre millor que nosaltres.

Vaig continuar col·laborant fins que, a finals dels anys vuitanta, la gestió d'Ampans es va començar a professionalitzar i vaig creure prudent retirar-me i deixar-ho en mans dels professionals. Després de la mort del Julio, em vaig casar amb Joan Calatayud, un dels pares fundadors, també vidu. Jubilats tots dos, ens hem dedicat als nostres fills deficients fins que ens han deixat, amb poc temps de diferència, ara fa un any. Ampans ha estat la nostra principal tasca durant la nostra vida de grans, i quan miro enrere penso que fa seixanta anys no ens imaginàvem ni de bon tros que es convertiria en el que és ara.

PM POSTAL SCCL

SERVEIS POSTALS PER EMPRESSES

pmpostalsccl@gmail.com

La Parada, una obra pionera en arquitectura social

Situat al barri homònim, aquest nou equipament –impulsat per la Fundació Ampans, amb la participació de l'Ajuntament, que ha cedit el solar– ha estat dissenyat per RCR Arquitectes d'Olot, a partir del croquis conceptual expressat en l'aquarel·la adjunta, obra de l'arquitecte Rafael Aranda. Aquest estudi d'arquitectura creativa, amb un bagatge extens de projectes i reconeixements, ha ideat un espai on serà possible viure, treballar i formar-s'hi, i alhora transitar pels llargs passatges arbrats i aturar-se en un banc a l'ombra i fer-hi un cafè. El nou equipament, ecoeficient, inclusiu i integrat al barri, acollirà dues residències, diverses llars, un restaurant i aules formatives.

Ampans, des de 1965, un suport al llarg de la vida (fotos: Sònia Mahamud i Enric Casas)

Tapes d'estiu
 Cuina en productes de temporada i proximitat
 Els millors vins per l'estiu
 A la terrassa de Sant Domènec
 al centre de Manresa
 Carrer del born 28 Manresa tel. 93 872 1114
 info@lasvegas.com

LAS VEGAS

Alba Pararols

Sanata Dembele

Mali

«Tot el que pugui aportar a la ciutat se'm retornarà, és un benefici mutu»

Em dic Sanata Dembele i vaig néixer al mes de maig de fa 39 anys. Soc originària de Mali, més concretament d'una ciutat que es diu Kita. Quan tenia tres anys, el meu pare va deixar el país amb la finalitat d'anar a viure a Holanda, perquè era molt fanàtic del futbol. Va fer una parada d'uns dies a Lleida perquè allà hi vivia un amic seu, però com que de seguida va trobar feina i el clima era semblant al de Mali, va parlar-ho amb la meva mare i finalment es va quedar a viure-hi amb la idea que la resta de la família s'hi unís al cap d'un temps. I al cap d'un any ens hi vam establir tots; així que puc dir que porto tota la vida vivint a Catalunya. A Lleida ens estàvem en un poblet anomenat la Fuliola, a la comarca de l'Urgell. Allà vaig fer els estudis en Treball Social i després vaig estar una temporada a Lisboa fent unes pràctiques. També he viscut durant gairebé quatre anys a Estrasburg.

Abans de venir a viure a Manresa, vaig estar una temporada a Sant Fruitós de Bages, perquè la meva parella vivia allà, tot i ser manresà. Al cap d'uns mesos i a causa de la covid, vam decidir venir a viure a Manresa, on ens vam instal·lar a finals de l'any 2021. La ciutat m'ha sorprès molt a nivell arquitectònic i geogràfic. Manresa dona molt per anar pels diversos carrers i descobrir racons nous. A part, és molt dinàmica i activa a nivell cultural, perquè té molta oferta d'activitats i coses per fer. Quan vaig arribar a la Catalunya Central va ser tot un descobriment, ja que des de Lleida ens queda una mica lluny i el primer que et ve al cap és Montserrat. Com a curiositat, abans d'establir-me aquí, tenia una amiga que residia a Manresa i sempre que venia a veure-la li feia broma dient que havia anat a viure massa lluny, i ara resulta que jo també hi visc.

Actualment la meva feina és de treballadora social. Just quan vaig tornar d'Estrasburg vaig tenir la sort de poder treballar en aspectes de protecció internacional a través de la Creu Roja. També he estat treballant en l'àmbit de la migració i ara he reprès una altra vegada temes de violència masclista dins del departament d'Igualtat de la Generalitat de Catalunya. Estic totalment establerta a la ciutat, ja que

és casa de la meva parella, casa meva i, sobretot, de la nostra filla. Crec que els fills són els que et marquen una mica el destí final. A més, gràcies a la meva feina puc ajudar a la ciutat, i tot el que pugui aportar és un guany que se'm retornarà en un futur: és un benefici mutu.

La meva família més propera continua vivint a la Fuliola, tret d'una germana que viu a fora i d'un germà que està a Mali, on també viuen els meus tiets i cosins. És molt difícil poder concentrar les vacances amb l'objectiu de fer un viatge tan llarg, però afortunadament tenim contacte de forma permanent a través de les noves tecnologies, que ens ajuden a comunicar-nos i fer que el dia a dia sigui més fàcil.

Sopars
divendres i dissabte

Menú migdia
de dilluns a dissabte

RESERVES

938 725 568 | canonge.cat
Passatge Canonge Montanyà 2 - Manresa

@canongerestaurant

Un restaurant de cine
al centre de Manresa

ELS NOSTRES MENÚS:

De dilluns a divendres: 16,90€
Menú dissabte: 22€
Menú diumenge: 24€
Menú de grups: 26€

[@MiamiGastrobar](https://www.instagram.com/miamiganresa)

Troba més informació al nostre Instagram.

www.miamimanresa.com

Muralla de Sant
Domènec, 1-3, Manresa

938 76 92 16

Menjar _____
Beure _____
Riure! _____

**OBERT Els 7 dies
de la setmana**

porquetprat.cat
Rètols i Impressió Digital

- RÈTOLS
- ROLL UP'S
- RETOLACIÓ DE VEHICLES
- PANCARTES I BANDEROLES
- IMPRESSIÓ FOTOGRÀFICA
- RETOLACIÓ PER APARADORS
- SENYALITZACIÓ

Jorbetes 40-42, Manresa - Tel.: 93 876 84 58

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68
Tel. 93 872 17 07
manresa@cpnl.cat www.facebook.com/SLCdeManresa

Subvencions per a l'impuls de la llengua catalana a les empreses

La Generalitat de Catalunya ha obert un període de presentació de sol·licituds per optar a una subvenció per tal de fomentar la llengua catalana a les empreses a Catalunya. Són ajudes destinades a aquelles empreses privades que destinen recursos i planifiquen la incorporació de la llengua catalana en tots els àmbits de l'empresa.

L'empresa que vulgui optar a la subvenció, cal que tingui, l'any anterior al de la presentació de la sol·licitud, un mínim de 10 treballadors i un volum de negoci i un balanç anual superior a dos milions d'euros.

Es promourà l'elaboració d'un pla lingüístic per a l'empresa.

S'entén com a pla lingüístic aquell programa estratègic amb una durada superior a un any que estableix objectius i mesures a partir de l'anàlisi de les fortaleses i debilitats lingüístiques de l'empresa. Si ja es disposa d'un pla lingüístic vigent, es valoraran les accions que incloguin la visibilitat i l'ús del català tant en l'àmbit intern com en els serveis i productes, sobretot les que donen prioritat als usos orals i escrits de la llengua.

Les bases específiques per presentar-s'hi es poden consultar a la mateixa pàgina web de la Generalitat. Hi ha temps per presentar les sol·licituds fins al 10 de juliol a les 14.00 h:

<https://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-per-a-limpuls-de-la-llengua-catalana-a-les-empreses-PLG524?moda=1>

Sitges: platges, gastronomia i Modernisme. SHUTTERSTOCK

Desconnectar per tornar a connectar, sense anar més lluny

• **Molt a prop de Barcelona trobaràs tot allò que necessites per escapar de la rutina del dia a dia i descobrir els millors plans**

Els pobles i ciutats de la província de Barcelona són ideals per fer turisme de proximitat, conscient i sostenible, i hi trobaràs una oferta molt diversa d'activitats i serveis de qualitat per satisfer els més exigents.

ENOGASTRONOMIA

Catalunya és enguany la Regió Mundial de la Gastronomia, i a la província de Barcelona el que et resultarà més difícil serà escollir entre una cuina casolana tradicional amb productes singulars i de proximitat i una cuina innovadora de la mà de xefs reconeguts internacionalment.

Visitar els productors que assorteixen els restaurants i les fondes del territori amb productes locals de primera qualitat és una experiència que no hauries de perdre't.

I fins a tres denominacions d'origen autòctones —DO Penedès, DO Alella i DO Pla de Bages— ofereixen visites als seus cellers i activitats de tast i de maridatge per viure experiències úniques d'enoturisme. Contemplar les vinyes i la posta de sol tastant uns bons vins és una manera excel·lent de connectar amb la terra i assaborir els plaers senzills de la vida.

CULTURA I PATRIMONI

Si t'apassiona la cul-

Gaudir del termalisme a Caldes de Montbui. XAVIER TORRES-BACCHETTA/ DIPUTACIÓ DE BARCELONA

10 propostes imprescindibles a les comarques de Barcelona per desconnectar per tornar a connectar, sense anar més lluny

1. Joies del romànic a prop de Barcelona: la Seu d'Ègara a Terrassa, el Monestir de Sant Cugat del Vallès i les esglésies romàniques del Berguedà
2. La Colònia Güell a Santa Coloma de Cervelló, i els Jardins Artigas a la Pobla de Lillet, obres singulars de Gaudí
3. Cardona, castell i sal
4. Termalisme a l'interior a Caldes de Montbui i a la Garriga, o a prop de la costa a Arenys de Mar i a Caldes d'Estrac
5. Montserrat, un monestir mil·lenari i un munt de rutes senderistes
6. Vic ciutat medieval, Rupit i Pruit, Tavertet i el Collsacabra
7. El Montseny, reserva de la Biosfera
8. Sitges: platges, gastronomia i Modernisme
9. Les platges del Maresme
10. Miradors, vinyes i cellers al Penedès

tura, pots descobrir joies del romànic ben a prop de Barcelona visitant la Seu d'Ègara, a Terrassa, o el Monestir de Sant Cugat del Vallès.

També pots admirar joies arquitectòniques del Modernisme, com la cripta Gaudí a la Colònia Güell, a Santa Coloma de Cervelló; o conèixer el llegat modernista de Domènech i Montaner a Canet de Mar.

BENESTAR I NATURA

Si prefereixes la calma i relaxar-te per desconnectar, pots meditar o practicar ioga immersos en un entorn natural preciós; fer un reconfortant bany de bosc enmig d'un parc natural; o banyar-te en aigües termals on ja ho feien els romans, a Caldes de Montbui i a la Garriga a l'interior, o a tocar del mar, a Arenys de Mar i a Caldes d'Estrac.

SENDERS I RUTES, A PEU O EN BICICLETA?

En canvi, si el que t'emociona és recórrer senders i paratges naturals de bellesa singular, només et cal decidir com fer-ho, si a peu o en bicicleta.

Les impressionants formacions rocoses de Montserrat i el seu monestir mil·lenari segur que et sorprendran.

La comarca del Ber-

guedà, amb el massís del Pedraforca —per als més avesats a la muntanya—, t'ofereix rutes de senderisme i rutes cicloturístiques.

El Parc Natural del Montseny, amb camins de bosc de conte de fades, és només un dels 14 parcs i espais naturals de la província de Barcelona on fer salut i desconnectar.

I arreu de la província trobaràs rutes per fer en bicicleta; bici de carretera, BTT o gravel és el que hauràs de triar.

SOL I PLATJA?

A Costa Barcelona et serà fàcil trobar la platja que vols: una cala solitària on relaxar-te bressolat per la remor de les onades; una platja familiar amb tots els serveis; o una platja llarga, ideal per fer-hi esport. Vint-i-cinc poblacions costaneres a prop de Barcelona —i totes connectades mitjançant transport públic— donen per a molt!

Trobaràs aquestes i moltes més propostes a:

Aquesta acció de la Diputació de Barcelona respon als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Els 17 ODS van ser proclamats per l'Assemblea General de Nacions Unides el 25 de setembre de 2015 i formen part de l'Agenda global per a 2030. La Diputació de Barcelona n'assumeix el compliment i desplega la seva acció de suport als governs locals de la província d'acord amb aquests ODS.

· DESCONNECTAR PER TORNAR A CONNECTAR ·

Sense anar més lluny

Escapar de la rutina. Gaudir del mar i de la muntanya. Assaborir la cuina del xup-xup i la dels fogons més innovadors. Passejar entre vinyes. Submergir-te en aigües termals que renoven. Molt a prop de Barcelona tens un munt d'experiències per viure i compartir, sense anar més lluny.

Els millors plans de les comarques de Barcelona a
www.barcelonaesmoltmes.cat

La certificació i les auditories energètiques dels edificis

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

La certificació és un instrument clau per avaluar i millorar l'eficiència energètica en el sector de la construcció i manteniment d'edificacions. És obligatòria en diversos casos, incloent-hi edificis de nova construcció, edificis existents que es venguin o lloguin, edificis públics de més de 250 m², edificis que pateixin reformes significatives i edificis d'ús terciari de més de 500 m² (comercials, sanitaris, educatius, culturals, etc.). També s'exigeix en edificis que hagin de passar una inspecció tècnica obligatòria.

L'etiqueta energètica classifica els edificis segons la seva eficiència en una escala que va de la A (més eficient) a la G (menys eficient). El certificat pot ser emès per a edificis projectats, acabats o ja existents, i es basa en dos indicadors fonamentals: la demanda energètica (energia necessària per cobrir calefacció, refrigeració i ACS) i les emissions de CO₂ derivades del consum energètic. Tots dos valors es calculen anualment per metre quadrat i es presenten respectivament en kWh/m² i kgCO₂/m².

Per millorar l'eficiència, és fonamental implantar mesures d'estalvi energètic, les quals han de complir requisits com viabilitat tècnica, rendibilitat econòmica dins la vida útil dels equips i una descripció clara per a promotors i propietaris. A més, aquestes mesures han de ser eficients, no perjudicials per als sistemes existents, i han de generar un estalvi econòmic superior a la inversió. Es poden avaluar mitjançant criteris com el retorn simple de la inversió (PB), la taxa interna de retorn (TIR > 20%), l'estalvi acumulat, o el valor actual net (VAN positiu).

Paral·lelament, existeixen les auditories energètiques, que són eines essencials per conèixer l'estat energètic d'una organització dins la seva edificació. Aquestes avaluacions identifiquen consums, costos associats i proposen millores tècniques i de gestió per optimitzar l'ús de l'energia. A més, busquen reduir emissions contaminants i contribuir a la sostenibilitat. Les auditories tenen com a objectius establir una línia base energètica, determinar l'impacte del cost energètic en les unitats productives, implantar mesures correctores i promoure una gestió energètica més eficient. També serveixen com a base per implantar un sistema de gestió energètica (SGEn).

Aquestes auditories són aplicables a una gran varietat de sectors: indústries, transports, edificis públics, hospitals,

comerços, habitatges, centres esportius, etc. Segons el retorn de la inversió, les millores es poden classificar en curt termini (0-5 anys), mitjà (5-10) o llarg termini (més de 10).

Les mesures d'estalvi energètic abasten múltiples àmbits. A nivell general, es promou la conscienciació, la gestió eficient, l'ús de la llum solar, la monitorització de consums i l'ús intel·ligent de tarifes energètiques. A nivell d'edificació, es busca reduir ponts tèrmics i millorar l'aïllament. Pel que fa a climatització, s'impulsa l'ús d'equips eficients (aerotèrmia), sistemes de control intel·ligents, zonificació i aprofitament del *free cooling* o recuperadors de calor. També es proposa transformar calderes convencionals per altres de gas o de condensació.

En il·luminació, es recomana l'ús de tecnologia LED, sistemes de control, detectors de presència i temporitzadors. En sistemes informàtics, cal evitar el mode standby, escollir equips eficients i programar modes d'estalvi. Els motors han d'ajustar-se a la càrrega i ser eficients (IE2/IE3), i es poden optimitzar amb variadors de freqüència i manteniment adequat. Per a aire comprimit, es proposa ajustar la pressió, eliminar fuites, incorporar detecció de pèrdues i optimitzar el funcionament dels compressors.

En definitiva, la certificació energètica i les auditories permeten identificar oportunitats per reduir el consum d'energia, disminuir emissions, estalviar costos i afavorir un desenvolupament sostenible.

La patata no sempre ho aguanta tot

Marta Jorge

Amb la calor pròpia de l'estiu, arriben les ganes de menjar plats fresquets que ajudin a suportar les elevades temperatures. Avui portem a la secció un plat molt apropiat per aquesta època de l'any, habitual en tapes i dinars freds, amb una fama de lleuger que no sempre es compleix. Ens estem referint a un plat que, si bé pot formar part d'un àpat complet, sovint arriba al consumidor en format safata de supermercat, amb més ingredients del compte i una relació d'additius que convé observar de prop. Avui descobrim què amaga una etiqueta d'ensalada russa.

INGREDIENTS

Patata 45%, maionesa 21% (oli de gira-sol, aigua, rovell d'ou, vinagre de vi blanc, sucre, sal, midó de blat de moro, suc de llimona, colorants: betacarotè i extracte de pebrot vermell), tonyina 16% (tonyina, oli de gira-sol i sal), pastanaga 7%, ou 5%, pebrot vermell 5%, sal, antioxidant: E-325 i conservants E-202 i E-211.

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100g)

Valor energètic	557 kJ (133 kcal)
Greixos	6,5 g
dels quals, saturats	1,1 g
Carbohidrats	13,2 g
dels quals, sucres	3 g
Proteïnes	5,9 g
Sal	1,3 g

L'etiqueta analitzada correspon a una ensalada russa comercialitzada per una gran cadena de supermercats. El producte conté, sobretot, patata i maionesa amb una proporció d'un 45% i 21% respectivament. Quant als ingredients de la maionesa, cal destacar que l'oli de gira-sol –habitualment utilitzat per abaratir costos– no és el millor dels olis pel seu potencial efecte proinflamatori. A més, s'hi afegeix sucre i midó, ingredients del tot innecessaris en una maionesa tradicional, així com colorants que no aporten cap benefici nutricional. Per tant, es tracta d'una maionesa altament processada, amb una qualitat grassa escassa i amb afegits que redueixen notablement el valor

nutricional del producte. Pel que fa al contingut proteic, el principal contribuent és la tonyina, ja que l'ou té una presència molt baixa, amb un contingut de només un 5%. També cal destacar que l'única verdura present és el pebrot vermell i la pastanaga, també en quantitats força reduïdes.

L'ensalada conté com a additius els conservants E-202 (sorbit potàssic) i E-211 (benzoat sòdic) i l'antioxidant E-325 (lactat sòdic), que pretenen reduir el creixement de microorganismes i regular l'acidesa de l'ensalada. Aquests additius són molt habituals en productes pensats per poder tenir una vida més llarga al lineal del supermercat.

La recomanació de l'OMS és no superar els 5 g de sal per persona al dia. Amb 1,3 g per 100 grams de producte, si tenim en compte que la safata a la qual fa referència l'etiqueta d'avui conté 800 grams d'ensalada, menjant la meitat de la safata superariem els 5 grams diaris en un sol àpat.

RECORDA

L'ensalada russa pot ser un plat estiuenc complet i equilibrat, però el millor és preparar-la a casa amb una base de patata, tonyina al natural, ou dur i una petita quantitat de maionesa casolana, iogurt natural o un bon raig d'oli d'oliva verge extra. Per tal que sigui nutricionalment equilibrada ha d'incloure també verdures variades en una quantitat no testimonial, com passa amb les versions comercials: mongeta tendra, pastanaga, pebrot, cogombre en vinagre... són opcions vàlides que, juntament amb els pèsols, aportaran frescor i micronutrients al plat. D'aquesta manera, la patata lluirà com a protagonista sense haver d'aguantar el pes d'una llista d'additius i ingredients afegits que no aporten res des d'un punt de vista nutricional. Malauradament, la majoria de versions comercials d'ensalada russa no acostumen a ser saludables, motiu pel qual no són una bona idea com a recurs d'àpat habitual per més còmodes que resultin.

Montclús

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)

Foto: Alfred Montserrat-Nebot

Avui ens centrem en un indret força desconegut, que no es troba a la Catalunya Central, sinó a les terres de Ponent, al bell mig de la Noguera. Es tracta d'un indret amb una geologia espectacular, en una àrea força despoblada. Actualment pertany al municipi de les Avellaneres i Santa Linya, on s'està gestant la creació d'un Parc Geològic i Miner, impulsat des del Museu de Geologia de la UPC. Abans havia estat dintre del municipi desaparegut de la Baronia de Sant Oïsmo. Geològicament es troba en una zona enormement complexa, ja que forma part de les anomenades Serres Marginals Pirinenques, a tocar del Mantell de Sant Mamet, dintre del que molts anomenen Prepirineu. Concretament, aquest indret es situa sobre un aflorament dels materials del Cretàc Superior, prop del seu trànsit cap al Paleocè; és a dir, a tocar del pas del Mesozoic –o Era Secundària– al Cenozoic –o Era Terciària–, però dintre de la primera. Aquesta zona, té una antiguitat d'uns 60–70 milions d'anys. Però la característica fonamental és que l'antic poble, actualment desaparegut, es trobava situat sobre una capa de calcàries molt fracturades. Per sota d'aquestes, hi ha una capa d'argiles. I tot el conjunt es troba inclinat cap al NE. En aquestes circumstàncies tot el conjunt es trobava en un relatiu equilibri, però exposat a un clar risc geològic, amb unes calcàries fragmentades situades sobre unes argiles, i tot el conjunt lleugerament inclinat cap a una vora, cap on passa la Noguera Pallaresa.

Per la superfície de contacte entre les calcàries i les argiles anava circulant aigua, fent més lliscoses aquestes últimes roques. I per altra, un efecte detonant va precipitar la fi d'aquest precari equilibri. Sembla que el 3 de març de l'any

1373, un terratrèmol, dels molts que hi ha al Pirineu, va sacsejar tot aquest conjunt. Així, es van començar a moure els blocs de calcària, lliscant sobre les argiles i obrint-se esclatxes en fer-se més grosses les fractures que trencaven les calcàries. Com a conseqüència de tot això, el poble va desaparèixer, pràcticament engolit per les esclatxes. Va quedar com a resta un pany de la paret de l'antic castell i l'església situada entre dues esclatxes. La resta de poble, dels tres barris que tenia, va quedar totalment enrunada. I, alhora, es va generar un caos que va baixar lleugerament cap al proper riu.

Nom del paratge: Montclús, Sant Urbà de Montclús. **Situació:** Aquest lloc es troba a la Noguera, al terme de les Avellaneres i Santa Linya, dintre del projecte de creació del Parc Geològic i Miner de la Noguera Occidental, conjuntament amb els municipis d'Os de Balaguer i d'Algerri. **Situació geològica:** Aquest indret es troba plenament situat dintre del Pirineu Meridional, concretament dintre de les anomenades Serres Marginals Pirinenques, que sovint s'anomena Prepirineu. **Materials geològics:** Situat sobre unes calcàries del Cretàc Superior, gairebé al límit entre el Mesozoic i el Cenozoic. Hi havia un antic poble situat sobre les calcàries. Però sota d'aquestes roques hi ha uns materials argilosos summament plàstics. Tot el conjunt es troba lleugerament inclinat cap al NE. Les calcàries, més rígides que les argiles, es troben fracturades, amb nombroses diaclasis. El conjunt tenia tots els ingredients per a ser enormement inestable, com així va succeir. **Edat de formació de les roques:** Per una banda, cal considerar l'edat de les roques, d'uns 50-60 milions d'anys, com hem dit abans. Per d'altra banda, cal parlar de l'edat de la formació d'aquestes estructures pirinenques, que es pot fixar en torn a uns 60-70 milions d'anys. I caldria parlar de quan van succeir els fets que van fer desaparèixer el poble. **L'esfondrament del poble.** Tot i que des de feia temps s'estaven movent i obrint les esquerdes, raó per la qual sols hi ha una víctima documentada, el moviment definitiu sembla que es produeix el 3 de març de l'any 1373, com a conseqüència d'un moviment sísmic. **Curiositats:** Hi ha una llegenda, creiem que totalment infundada, que deia que la desaparició d'aquest poble va ser un càstig diví, per ser un poble de pecadors. Res més fals, va desaparèixer per raons geològiques. **Procedència del nom:** Probablement fa referència a un poble clos entre les esquerdes d'una muntanya.

Els banys de bosc: respirar, escoltar, existir

Ignasi Cebiran

Bosc de pi roig

Fa uns dies, a tocar del camí de la Séquia, vaig veure una parella que caminava molt a poc a poc. No parlaven. S'aturaven sovint, tocaven les fulles d'un lledoner, oloraven l'aire, tancaven els ulls. El gos que els acompanyava semblava més inquiet que ells. «Fan un bany de bosc», em va dir una amiga. Vaig riure, però al cap d'un moment m'ho vaig repensar. Potser tenen més raó ells que nosaltres, que passem amb presses o fem veure que ens movem per fer salut mentre escoltem *podcasts de true crime*.

Això del *shinrin-yoku*, que en japonès vol dir literalment «absorbir l'atmosfera del bosc», és una pràctica que sembla que guanya adeptes. No cal fer-hi ioga ni descalçar-se sobre molsa verge. És tan senzill –i tan difícil alhora– com ser-hi. Respirar. Escoltar. Existir en el bosc, no només passar-hi.

I aquí ve la gràcia: cada cop hi ha més estudis que en confirmen els beneficis. Reducció de l'estrès, millor qualitat del son, reforç del sistema immunitari... tot això només per haver passejat una estona entre pins, alzines o roures. No cal que siguin sequoies californianes. Una pineda d'aques-

tes del Pla de Bages pot ser suficient. Però cal mirar-la amb ulls nous.

Els banys de bosc tenen un punt de ritual, de retorn a una lentitud que no sabem gaire gestionar. En lloc de fer del bosc un escenari per a l'esport o la selfie, ens proposem convertir-lo en un lloc de trobada amb nosaltres mateixos. Pot sonar una mica místic –i potser ho és–, però potser no calen tantes justificacions si el que fem ens fa sentir millor.

A Manresa tenim el luxe d'estar envoltats de natura a tocar. El parc de l'Agulla, els marges de la riera de Rajadell, els camps de cereal que encara aguanten a Viladordis. Potser només ens falta un canvi de mirada. I una mica més de temps.

Cal entendre els banys de bosc, doncs, com una nova manera d'habitar el món. No es tracta només de passejar entre arbres, sinó de recuperar la consciència de formar part d'un sistema viu. I si un dia no sabeu què fer, proveu-ho: deixeu el mòbil al cotxe, entreu al bosc –no cal anar gaire lluny–, camineu a poc a poc i deixeu que el silenci us parli. Potser no us curarà de res, però segurament us farà una mica més humans.

GERTRUDIS PAYÀS PUIGARNAU

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

Nascuda a Manresa al 1954, ha viscut a Mèxic, Canadà i ara a Xile, on és professora del departament de Llengües i membre del Nucli d'Estudis Interculturals i Interètnics de la Universitat Catòlica de Temuco. Traductora i intèrpret professional del francès, anglès i català, ha combinat la professió amb els estudis sobre història de la traducció i la interpretació a Mèxic i Xile. Com a membre d'equips interdisciplinaris de recerca, ha estudiat el paper de traductors i intèrprets en el període colonial i, en especial, s'ha interessat per les obres lingüístiques dels jesuïtes, entre els quals el pare manresà Andreu Febrés.

Què en saps del pare Andreu Febrés?

Andreu Febrés Oms va néixer a Manresa el 1732 o 1734. Va estar al seminari de Tarragona fins que el van enviar de missioner a Xile, on va viure fins a l'expulsió dels jesuïtes el 1767. En l'estada al país va fer un compendi gramatical de la llengua maputxe, que comprenia gramàtica, dos vocabularis i una col·lecció de textos bilingües de doctrina cristiana, en un volum de gairebé 700 pàgines. Es va imprimir a Lima el 1765. És la

principal gramàtica del mapudungun de l'època colonial. Es va fer servir tant a Xile com a Argentina fins que es van escriure les gramàtiques modernes. Conté molta informació sobre llengua i d'altres aspectes, especialment el cultural. Me'n vaig assabentar arran d'estudiar com s'entenien espanyols i maputxes quan es reunien en les grans assemblees que van tenir durant més de 200 anys i que es coneixen com a *parlamentos*. M'interessava saber quines paraules es feien servir per parlar de l'amistat, la guerra i de les qüestions relacionades amb la diplomàcia. Quan vaig anar a parar al seu diccionari em

vaig adonar que era manresà i en vaig fer un petit article que es va publicar a Espanya. Al cap d'un temps em va arribar un correu d'un estudiós sard que havia trobat aquest article. M'informava que aquest Andreu Febrés de qui jo parlava era la mateixa persona que a Sardenya es coneixia com a Bonifacio D'Olmi, que havia intentat fer la gramàtica del sard i que havia mort a Càller el 1780. Amb aquest estudiós sard, Emanuele Pes, hem publicat ja dos articles sobre el nostre jesuïta i la seva accidentada vida. En síntesi, en ser expulsat com els altres jesuïtes, el 1767 va arribar a Itàlia, on es va implicar en la

«Els espanyols no van arribar a conquerir el territori maputxe perquè se'ls van acabar els diners i els maputxes es van quadrar»

crítica contra l'expulsió, publicant un llibre que va ser prohibit i ell va ser perseguit a mort. Va viure clandestinament, es va canviar el nom i es va posar el del pare (Bonifaci) i de cognom el de la mare (Oms) italianitzats, per escapar-se i reaparèixer a Sardenya. Allà va intentar fer el mateix que ja havia fet a Xile. Precisament ara que soc a Catalunya pel meu any sabàtic tinc interès a donar continuïtat als estudis i vull mirar d'obtenir més informació sobre l'Andreu Febrés: quan va néixer exactament, quina era la família i la seva història manresana. Sabem bastant del que va fer els 13 anys en què va estar a

Xile i algunes coses que va fer a Itàlia, com un rellotge de sol al palau del duc Matei. Tenim el prospecte de gramàtica de Sardenya i sabem que va publicar en sard uns goigs a sant Efisi, patró de Càller, però ens falta encara omplir els buits que hi ha sobre el seu origen. M'he posat en contacte amb la historiadora Mireia Vila, que coneix els arxius manresans, amb aquesta finalitat.

Què em pots dir de l'empresa Payàs, que els pares van regentar a Manresa? L'origen de cal Payàs és a Manlleu. D'allà eren els avis paterns. L'avi Joan era un gran mecànic i en aquells anys

Manresa era una ciutat industrial, dedicada al tèxtil nacional. A l'època del meu pare, aquesta indústria nacional va anar desapareixent i va haver de sortir a buscar feina a fora. Mèxic va ser un dels primers països on el pare va anar a vendre la maquinària que es feia al taller.

Recordo que quan Franco va dictar l'assassinat de Puig Antich, Mèxic va trencar les relacions i els espanyols no podien vendre a l'estat mexicà. Jo tenia quinze o setze anys i ja parlava força anglès, i recordo haver acompanyat el pare a Manchester per fer-li d'inter-

«Si hagués viscut a Catalunya hauria après el català com a llengua activa, però ara el tinc com a llengua passiva»

pret i negociar que poguessin sortir els productes del seu taller des d'Anglaterra com a denominació d'origen anglesa. Segurament així em vaig anar aficionant a la traducció.

Com entres a estudiar les llengües?

A Manresa hi havia l'Institut Francès de Jacques Jordà i després vaig aprendre l'anglès amb la senyoreta Rotllan en un estudi del capdamunt del Passeig. Després vaig continuar els estudis a Barcelona, a l'Escola Oficial d'Idiomes, on vaig aprendre a més l'italià, quan cursava Filosofia i Lletres. Però, la traducció la vaig anar a estudiar a Ginebra. I va ser una idea que ens va donar un psicòleg de Barcelona, on els pares em van enviar quan jo no sabia gaire què estudiar. A casa, encara ningú havia fet estudis universitaris i els pares volien que algú pogués donar-nos orientació vocacional. D'aquí va venir la resta. Després de la llicenciatura en Traducció vaig anar a Londres a estudiar per intèrpret de conferències i d'allà ja vaig sortir amb contracte per a la ONU, a Ginebra.

Mai no has traduït res al català?

El meu català no és prou bo, perquè no l'he après mai formalment a l'esco-

la. Si hagués viscut a Catalunya l'hauria après com a llengua activa, però ara el tinc com a llengua passiva. El que vaig traduir és l'obra de Pere Calders, *L'ombra de l'atzavara*, al castellà, quan vivia a Mèxic, per a una editorial que tenia el català exiliat Bartomeu Costa-Amic.

Com va ser la teva estada a Puebla, Mèxic?

Vaig conèixer un xilè que estava exiliat a Ginebra i vam decidir marxar a Mèxic on ens vam casar i vam tenir tres filles. Vaig continuar com a traductora i intèrpret, treballant per editorials mexicanes, dedicades a les ciències socials, mentre amb el meu marit vam obrir una oficina a Puebla per vendre la maquinària que el meu pare feia encara a Manresa. En aquells anys anava sovint com a intèrpret a Canadà, on s'havien desenvolupat molt els estudis sobre la traducció. Com pots veure, això de canviar de país no m'ha costat gaire. Com diuen a Mèxic, soc de les que «ve burro y se le antoja viaje».

De la Universitat Catòlica de Valparaíso vas passar a Temuco?

Sí, primer vaig ensenyar a Valparaíso, i anys després, me'n vaig anar on soc

ara, a Temuco, que és a l'Araucània de la regió maputxe.

Recerca

Allà vas ser professora al departament de Llengües i del Nucli d'Estudis Interculturals i Interètnics?

Als primers anys de carrera, vaig fer classes de traducció. De mica en mica em van anar derivant cap a la recerca, perquè les carreres s'han anat fent cada vegada més complexes. Vaig fer classes d'ètica de la traducció, d'història i recerca en traductologia. Amb els col·legues de filosofia i antropologia dialogàvem sobre el paper de la traducció en les relacions i la mediació i interpretació en la regió, on hi ha una minoria maputxe en situació de marginació social, econòmica i lingüística. Fan un esforç molt gran per mantenir la llengua, contra les pressions d'un estat que tendeix a la monocultura.

Hi ha una història molt interessant de les relacions d'espanyols amb maputxes i xilens amb maputxes. Així que va sorgir una plataforma d'estudis i vam crear el nucli d'estudis interculturals i interètnics, que va donar origen a un màster i després a un doctorat.

Quines singularitats té la llengua maputxe?

És una llengua que no té similituds ni amb el quítua ni l'aimara, que són les grans llengües properes. Era la llengua principal d'aquest territori tan estret, que després amb els anys va vessar sobre els Andes cap a Argentina, com a resultat de dinàmiques polítiques i demogràfiques i avui la parlen 150.000 persones, però està en retrocés. Com a ètnia són molts més. Xile deu tenir uns 18 milions d'habitants i un 12% declara que pertany a una de les ètnies, i la principal llengua és la maputxe o mapudungun. Literalment, llengua de la terra.

Com valoren la història de la traducció i la interpretació a l'Amèrica Llatina?

És molt important per entendre la construcció de cultures nacionals. A la història d'Amèrica Llatina hi ha dos grans moments de traducció: el primer segle quan arriben els europeus i es troben amb una diversitat de llengües extraordinària. Espanya ja tenia experiència perquè ja era una entitat multilingüe, no només per les llengües regionals sinó també per l'hebreu i l'àrab, i els contactes amb el nord d'Àfrica. També hi havia l'experiència lingüística de Flandes i amb els altres països europeus amb els quals hi havia relacions, ara de pau, ara de guerra. De manera que els espanyols que van arribar a Amèrica tenien experiència en el multilingüisme.

La traducció va ser essencial. Primer va caldre alfabetitzar les llengües indígenes, que tenien els seus suports propis de memòria, que van ser descartats i reemplaçats per l'alfabet llatí pels missioners. Ells són els que codifiquen les llengües, les alfabetitzen i en fan les gramàtiques, partint de la llatina de Nebrija. Van fer passar així pel sedàs del llatí les llengües autòctones. Un cop descrites i codificades es van relegar les que tenien menys difusió per donar poder a les grans. També de passada, es van construir els canons lingüístics per fitxar els registres de llengua que fossin adients per transmetre les qüestions de fe, administració colonial i, en una

paraula, el poder. Va ser un treball de construcció d'una nova cultura a base de la traducció.

I l'altra gran moment de traducció?

Es produeix durant la independència d'aquestes nacions d'Espanya, que desapareix de l'horitzó. Amèrica fa venir llavors de França les idees revolucionàries, d'Anglaterra el funcionament de l'estat, etc. El canvi és radical. Espanya també importa de França, és època de les revolucions: la napoleònica, el trienni liberal... Ens trobem al mateix temps amb una França odiada i imitada. I els idearis de l'època es transmeten via traducció.

Projectes

Com és la feina en els grups de recerca on has intervingut?

El GIR Alfaqueque és un grup de recerca que va crear l'intendent de l'ONU Jesús Baigorri, a la Universitat de Salamanca. Som un grup de professors d'Alemanya, Itàlia, Xile i Salamanca que treballem diferents temes relatius a la interpretació. Hem treballat sobre la història dels intèrprets, interpretació jurídica i de serveis públics. Tenim moltes publicacions conjuntes. Amb altres grups com el de la RELAETI (Red Latinoamericana de Estudios de Traducción e Interpretación), ens reunim cada dos anys en un país d'Amèrica Llatina, contrastem les recerques i preparem publicacions. Amb el Nucli

d'Estudis Interètnics i Interculturals de la meua universitat fem col·loquis interdisciplinaris, fem classes i preparem els que estan fent les tesis de postgrau.

Què és el premi Rodolfo Oroz i a quines conclusions arribeu en el treball conjunt amb Zavala?

José Manuel Zavala és un antropòleg xilè especialista en els maputxe del segle XVIII i la diplomàcia hispanoindígena, de l'època colonial. El 2010 vam fer un col·loqui sobre mediació amb historiadors, antropòlegs, teòlegs i filòsofs, que vam publicar amb el títol *La mediación lingüístico-cultural en tiempos de Guerra. Miradas cruzadas entre España y América*. Vam contrastar l'experiència espanyola amb la frontera hispanoàrab i la pràctica de la mediació. El llibre va ser premiat per l'Acadèmia Xilena de la Llengua. Els espanyols no van arribar a conquerir el territori perquè se'ls van acabar els diners, però també perquè els maputxes es van quadrar. Com que van mantenir la llengua van obligar els espanyols a negociar mitjançant intèrprets.

Quina valoració fas de l'obra del filòsof senegalès Bachir, sobre l'hospitalitat de la traducció?

A Souleymane Bachir Diagne li acabo de traduir *De llengua a llengua. L'hospitalitat de la traducció*, que s'ha publicat a Mèxic i Xile. A aquest filò-

sof senegalès, cap d'estudis africans a la Universitat de Colúmbia, als Estats Units, li interessa parlar de la traducció com a hospitalitat, en el sentit que les llengües s'acullen una a l'altra, mitjançant la traducció. Pot semblar ingenu perquè la traducció

ha estat utilitzada pel colonialisme amb la intenció d'empobrir llengües, reduir-les i minoritzar-les, però ell explica de quina manera la traducció pot ser més aviat un factor de potenciació i de diàleg. Són sis capítols amb temes diferents que tenen

a veure amb la llengua, però també amb els objectes, com ara l'espòli dels museus, el cinema, la Bíblia o l'Alcorà. És una discussió també sobre colonialisme i dominació, precisament com a contrapunt de l'hospitalitat que la traducció representa.

el perfil

Gertrudis (Gerta) Payàs Puigarnau va néixer a Manresa el 21 d'agost de 1954. És la més gran de vuit germans. El pare, Julio, va néixer a Aiguafreda, de família procedent de Manlleu, i va ser empresari de taller mecànic. La mare, Rosa, de Terrassa, va exercir de mestressa de casa, tot i estudiar la carrera de Filologia. Gerta va començar els estudis al Jardí de la Infància del carrer Camps i Fabrés, amb Dolors Garriga i Teresa Nadal. Va passar com a interna a les monges Dominiques, on va fer el Batxillerat Elemental. El Superior el va fer interna a les monges de la Seu d'Urgell i el Preuniversitari al Lluís de Peguera. Comença la carrera de Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona. Al segon any, inicia la carrera de traductora a Ginebra. El 1977 assolix el grau acadèmic de traductora d'anglès, francès i espanyol, a la Universitat de Ginebra. El 1978 obté el Postgraduate Conference Interpretation Certificate, al London Central Polytechnic. Retorna a treballar a Ginebra. Professionalment, entre 1980 i 2004, va treballar com a traductora intèrpret a Mèxic i Canadà, en els àmbits governamental, editorial i dels organismes especialitzats de les Nacions Unides. Va participar en associacions professionals: Organització Mexicana de Traductors (OMT), Association Internationale des Interprètes de Conférence (AIIC) i Canadian Translation Studies Association (CATS). Resideix a Xile des del 2004. El 2005 treu el doctorat en Traductologia de la Universitat d'Ottawa, Canadà. Del 2004 al 2007 va treballar com a docent de traducció a la Universidad Católica de Valparaíso i des de 2008 a la Universidad Católica de Temuco (Xile), on és titular del departament de Llengües i membre del Nucli d'Estudis Interculturals i Interètnics. S'especialitza en la història de la traducció i la interpretació en Amèrica Llatina, que imparteix en el marc del Doctorat i el Magister en Estudis Interculturals. Ha estat professora visitant del Col·legi de Mèxic de 2004 a 2016. Com a membre del GIR Alfaqueque, de la Universitat de Salamanca, des de 2008 ha participat en projectes d'investigació conjunts. Va ser cofundadora de la Xarxa llatinoamericana d'estudis de traducció i interpretació (RELAETI). El 2013, amb J.M. Zavala, va rebre el Premi Rodolfo Oroz de la Academia Chilena de la Lengua, per *La mediación lingüístico-cultural en tiempos de guerra. Miradas cruzadas entre España y América*. El 2017, el de Traducció Professional i Acadèmic per la Pontificia Universidad Católica de Chile i el Colegio de Traductores e Intèrpretes de Chile. En dues ocasions el Premi a la Investigació, que atorga anualment la Universidad Católica de

Temuco. Com a Investigadora Responsable ha dirigit tres projectes Fondecyt Regulars. Ha participat com a coinvestigadora en quatre projectes del mateix fons governamental. Ha estat responsable de tres Fons del Llibre i ha recolzat la traducció del Programa de Foment del Llibre i la Lectura, per a l'obra del filòsof senegalès Souleymane Bachir, *De langue à langue. L'hospitalité de la traduction*.

Dels seus llibres publicats cal remarcar, el 2010, *El revés del tapiz. Traducción y construcción de identidad en la Nueva España (1521-1821)*. El 2011, en col·laboració, *Traductores y traducciones en la historia cultural de América Latina*. El 2018, amb Travieso, C. (eds.) *Intèrpretes y mediadores en la comunicación intercultural. Itinerarios en el espacio y en el tiempo. Los parlamentos hispanomapuches (1593-1803). Textos Fundamentales. Versión para la lectura actual*. El 2021, *El protectorado de Indígenas en Chile. Estudio introductorio y fuentes (1898-1923)*. El 2023, amb Zavala, JM, i Dillehay, T. D. *Política y diplomacia interétnica en la Araucanía: aproximación interdisciplinar a los parlamentos hispano-mapuches, 1593-1803*. I amb D. Zaslavsky, *Perspectivas Traductológicas desde América Latina*. El 2024, amb Zavala, JM, *De la fuerza de la palabra a la palabra forzada. Parlamentos y otros encuentros mapuche-chilenos (1811-1882)*. Té diferents capítols en una vintena més d'obres i articles en revistes especialitzades. Enguany gaudeix d'un any sabàtic.

cultura

espai d'art

Mercè Garcia

La mirada

"La mirada" és un quadre realista pintat a l'oli, on s'utilitzen pigments que tenen olis com aglutinants. Em va fascinar la foto d'aquest home on la seva mirada sembla mirar al futur carregada de passat.

Autor: Mercè Garcia Pardo   Títol: La mirada   Tècnica: Oli

Fontdevila-Vilà, l'art de remoure l'art

Jordi Estrada
Foto: Aida Tudó Esteller

Oriol Fontdevila, crític i investigador d'art, nomenat recentment director del Bòlit Centre d'Art Contemporani de Girona, i Francesc Vilà, director del Museu de Manresa-Museu del Barroc de Catalunya, conversen sobre el paper dels museus i els centres d'art en la societat actual.

Estrada: ¿Té sentit continuar parlant dels museus tal com venen definits al diccionari (GDLC): Lloc on, amb finalitats culturals, hom guarda i exposa objectes pertanyents al món de l'art, la ciència o la tècnica?

Vilà: Aquesta és potser la definició més típica i la més estesa en l'imaginari de la gent, però actualment es posa més l'accent en la societat i a generar espais de participació. Un museu té la condició de ser un dipòsit de béns patrimonials, que és el que el sosté i li dona sentit, però alhora aquesta funció hem de transformar-la i orientar-la més cap a l'atenció a les persones. Hem de tenir una visió més comunitària, en què es tinguin en compte la inclusivitat i l'accessibilitat. La funció d'un museu és conservar un patrimoni, però perquè sigui retornat a la societat en forma d'activitats i coneixement, tot afavorint la creativitat de les persones.

Fontdevila: Una de les coses que defineix un centre d'art és que no té col·lecció. Tanmateix, penso en allò que deia el creador del Centre Pompidou, el curador Pontus Hultén, quan assenyalava que els centres d'art és molt perillós que existeixin sense col·lecció, perquè no és que un museu guardi col·leccions, sinó que les col·leccions protegeixen els museus. És a dir, un centre d'art sense col·lecció és molt fàcil de fer-lo desaparèixer. Un cop de mà polític o un gir econòmic el poden eliminar.

Vilà: En canvi, els centres d'art tenen un avantatge sobre els museus: els és més fàcil i àgil generar programes i accions creatives. Una exposició que es planteja en un procés de creació i desaparició crea una dinàmica i una velocitat i als museus hem de fer-ho en dues línies: treballar en l'ex-

posició permanent i generar paral·lelament unes actuacions més efímeres que et permetin posar en joc conceptes que l'exposició permanent no ho fa possible.

Fontdevila: Un centre d'art, en el fons, acaba sent presentista, perquè sempre és un començar de zero. I això em sembla molt fràgil. És un centre sense memòria. El museu té la gràcia de ser una col·lecció que traspasa el temps i et permet articular memòria.

Vilà: En el museu l'actuació pot ser una mica més consistent. Sempre seguim un fil conductor que és el que ens marca l'herència rebuda. Del que es tracta aleshores és de trobar la manera d'actualitzar-la i traslladar-la al present.

Fontdevila: A Catalunya, la història dels centres d'art és molt fràgil. Durant el primer tripartit es crea la Xarxa de Centres d'Arts Visuals de Catalunya. Amb la crisi del 2008, la Generalitat els delega als municipis i hi ha llocs que han seguit funcionant, com a Girona, però no tots han tingut la mateixa sort. Quan parlem de transformació social, un museu està aparentment més limitat, però és el que pot assegurar una continuïtat, un treball més consistent.

Vilà: Els centres d'art no deixen de generar col·lecció. Produeixen obra i alguna d'aquestes obres després formarà part de la col·lecció del museu, ampliant el fons d'art del present. En el cas del Museu de Manresa, que comprèn des de la prehistòria fins als nostres dies, tenim una herència rebuda que ens dificulta més sortir del marc de la definició de museu a l'hora de plantejar i programar activitats que generin aquesta incidència en la creació contemporània. Però si ens limitem a conservar un patrimoni, ens quedem curts. D'alguna manera hem de generar creativitat.

Oriol Fontdevila i Francesc Vilà

Fontdevila: Els museus patrimonialitzen, però què s'entén per patrimonialització? El museu ha d'actualitzar el passat d'acord amb les transformacions contemporànies. El problema és entendre els museus com una urna.

Vilà: Un museu no és una capsula tancada, sinó una cosa expandida cap a la societat. A Memòries, la transversalitat en les actuacions contribuïa a difondre el patrimoni, presentant-lo d'una manera diferent i defugint les lectures úniques.

Fontdevila: Aquesta hauria de ser la missió dels museus. En cada present llegeixes el passat de maneres diferents. D'acord amb què? Amb les transformacions pendents. Som en el punt entremig entre el ja no i el no encara.

Vilà: Aquest és el repte. Amb els canvis socials, tecnològics i sobretot demogràfics, segons quin patrimoni no és fàcil de transmetre, per exemple, a algunes col·lectivitats que formen part de la nostra societat. El que cal és trobar la manera de provocar aquell esclat que et faci reconèixer alguna cosa del passat en el teu present. És allò que Walter Benjamin en deia les epifanies profanes.

Fontdevila: I també hi ha la qüestió dels llegats. Un museu finalment patrimonialitza un tipus de llegat. Quan llegei-

xes els informes dels inicis del Louvre, els revolucionaris tenien un dubte: què hem de fer amb tot això que hem heretat de l'aristocràcia i l'Església? Ens ho carreguem o ho preservem? I per preservar-ho van haver d'inventar-se la noció d'art, per desvincular-ho de la política i la propaganda. I crec que aquest debat s'ha de poder reobrir. El que hem salvat al Museu del Barroc són llegats d'esglésies catòliques, que a més a més, en temps del barroc, estaven en disputa entre la societat civil de l'època, per veure qui en treia més almoines o aconseguia més èxit. Aquí hi ha un treball de confrontació de llegats. Hi ha moltes comunitats que no se senten identificades amb aquest llegat. Cal veure com es pot patrimonialitzar el passat i com reinterpretar-lo.

Estrada: Quin seria el punt d'intersecció entre un centre d'art i un museu?

Fontdevila: La divisió entre centres d'art i museus és tàcita. Un museu també hauria de poder produir projectes i un centre d'art seria desitjable que pogués incidir en temes patrimonials, i fins i tot exposar patrimoni. A Girona ha estat habitual la col·laboració entre el Museu d'Història i el Centre d'Art. La definició de centre d'art és molt més laxa. D'altra banda, a mi també m'agradaria poder implicar la ciutadania en la curadoria per mitjà de processos compar-

 C/ Born 24

 08241 Manresa

 Tel. 93 872 41 30

 rubiralta24@hotmail.com

 www.llibreriarubiralta.com

 @llibreria_rubiralta

LLIBRERIA

 PAPERERIA

 des de 1906

 EDICIONS SELECTES

 LLIBRES PARCIR

- Àngel Guimerà, 74
- 08241 Manresa
- Tel. 93 873 38 82
- www.parcir.com
- parcir@parcir.com

tits. Per exemple, si tractes amb problemàtiques que tenen a veure amb presons, caldria convidar persones que les pateixen i comptar amb elles a l'hora de decidir quin projecte artístic fer i fins i tot com fer-lo.

Vilà: Tot això s'acosta al que havíem plantejat al començament del projecte Espai Memòries. A banda de l'equip transversal que hi participava, es tractava d'implicar-hi grups ciutadans i generar un diàleg amb la gent.

Fontdevila: Al final d'unes jornades sobre cultura, a Barcelona, algú va demanar a Alexandra Xanthaki, relatora dels Drets Culturals de l'ONU: Com veus el futur dels drets culturals? Va dir que passaven per la curadoria. En aquell moment va sonar estrany, perquè a nivell de polítiques culturals pocs situen l'agent del curador. I llavors Xanthaki va explicar el cas d'una col·lectivitat de dones afganeses emigrades a Alemanya a qui un museu va implicar-les en el muntatge d'una exposició sobre què significava per a aquelles dones el progrés en cultura. La curadoria et proporciona la possibilitat de sortir de la pròpia identitat cultural i fer de l'exposició un espai de diàleg, una via per avançar en els drets culturals.

Vilà: Això funciona quan es tracta d'un projecte conceptual com aquest. Em fa pensar en altres projectes de treball en comunitats per posar en valor algun element d'aquesta comunitat. I això presentat al museu acaba sent un altre element de patrimonialització.

Fontdevila: Tradicionalment la filosofia dels museus ha estat posar en valor peces que han estat guardades durant centenars d'anys. L'origen del museu té a veure amb el colonialisme i també té el punt revolucionari que dèiem abans, en parlar de la revolució francesa. Es tracta de mostrar el botí i dir: Això és de tots.

Vilà: En l'època moderna, els museus són les col·leccions del rei. És el símbol de poder.

Fontdevila: Que el museu posi en valor el que és del príncep té aquesta doble lectura: la societat progressarà perquè s'assemblarà al príncep, és a dir, serà educada i reverencial, o bé en repartim el botí. Si fem aquest acte d'obertura hauríem de ser més radicals. Els museus haurien de ser molt més oberts i amb una incidència més directa en la societat.

Vilà: I amb més capacitat per introduir-hi un discurs crític. Les coses no tenen un relat únic. Cada visitant hi hauria de trobar el seu sentit. En el cas del Museu de Manresa, hem de treballar necessàriament amb els elements que conformen la història de la ciutat. Amb tot, cal procurar deixar els relats oberts i sobretot a mesura que anem arribant al present. El discurs del museu ha de permetre que pugui accedir-hi el gruix de la societat actual, tenint en compte els canvis demogràfics i culturals. Sense anar més lluny, el Museu de Manresa i el Museu del Barroc són ubicats en una cruïlla de carrers molt manresans i actualment molt transformats.

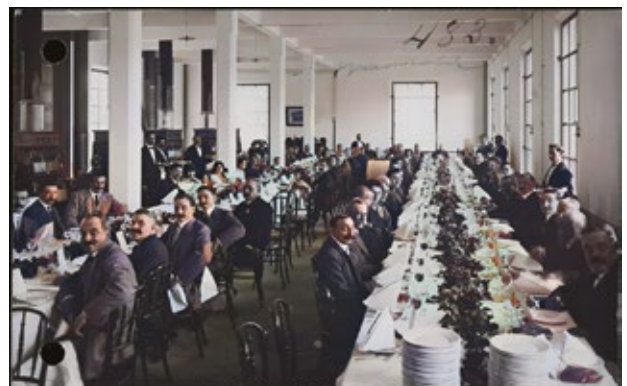
lèxic a la manresana

Cabrada

Jaume Puig

L'historiador Francesc Comas m'explica que la Cabrada era una festa que es feia a la ciutat després de la coberta d'un edifici. «A Manresa aquest acte simbòlic de la bona marxa de la construcció sense accidents es coneixia amb el nom de la Cabrada». I aporta exemples com l'acabament de la farinera La Florinda (1912), que recollia la premsa local amb aquestes paraules: «L'acte d'ahir es nou en els anals de les cabrades o cobertes de edificis y dexará bon record als que hi assistiren per l'esplendidesa, amabilitat y carinyo dels senyors Casajoana y Massana que confraternissaren ab sos obrers».

L'estudiós de la Seu de Manresa Jaume Espinalt Sellarès, en el seu bloc sobre arquitectura medieval, on parla de la construcció de la basílica, explica que els constructors, «quan acabaven un edifici feien 'la cabrada', una festa –ritual– pagana on sacrificaven i menjaven una cabra com a

Diari El Pla de Bages, 18 de març de 1912 (ACBG)

acte de comunió de la gent del gremi i per celebrar la fi de les obres». Cal dir que a Sant Joan de Vilatorrada també fan la Cabrada de Sant Sebastià, un dinar popular dins la festa dels Embarrats, però no ho hem sabut trobar enlloc més.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

La carrossa del gremi de cintaires, primer premi de la Festa Major (1943)

J. S. (fotografia de Marià Lladó, de la col·lecció particular d'Ignasi Perramon Font, donada al Museu de l'Aigua i del Tèxtil de Manresa)

La carrossa del Gremi de la Cinteria, que va tenir el primer premi en la Cavalcada Artística del 29 d'agost, situada al carrer Guimerà quan passava per davant de l'establiment de fred Industrial Farré. Darrere seu hi ha una altra de les carrosses, la dels magatzems Urmu, amb una camioneta folrada de flors i una torrassa medieval de cartró pedra. El Gremi de la Cinteria era una associació patronal manresana del 1941, que neix com a resposta a la legislació corporativista de l'autarquia. Aquest subsector s'anomena el teixit estret, format per la cinteria, el trenat i la passamaneria. Les cintes poden ser de cotó o vetes, però també de seda natural i artificial, que exigien una tècnica i una maquinària més sofisticades. L'estructura del sector eren petites empreses que sovint tenien entre dos i sis telers situades a les cases dels operaris, al costat d'algunes indústries mitjanes com Perramon i Badia, Lluvià, March Muntada, Sanpera, Bonjorn o Dalmau. El total del sector estava entre el 15 i el 20% de la indústria de la ciutat. El Gremi de la Cinteria va existir fins al final del XX, però formalment es va incorporar el 1950 a l'Aggrupación Nacional de Fabricantes de Cintas, una associació que incloïa els cintaires de l'Estat espanyol amb seu a Barcelona, creada a redós del Col·legi de l'Art Major de la Seda, amb seu a la via Laietana, des d'on es veia el gremi manresà com una competència molesta.

El diari *Manresa* del 27 de juliol de 1943 esmentava que la comissió oficial de la festa major, s'obria a presentar propostes fins al 7 d'agost. La rua artística del 29 d'agost va

tenir lloc de sis a vuit de la tarda, passant per l'avinguda de Pere III, José Antonio i Plaça d'Espanya. Industrials, entitats, penyes i particulars van participar-hi amb carrosses de flors. Les bases de la convocatòria anaven dirigides sobretot al comerç manresà per al III Concurs d'Aparadors i advertien que no admetrien les carrosses que consideressin de mal gust. La Comissió Oficial de Festes va comptar amb la presidència d'honor de l'alcalde Josep Montardit Garcia, l'efectiva de Valentí Grau Batlles i el secretari era Ernest Ros Aguilar. I com a vocals delegats, Ramon Espelt Miserachs, Josep Estany Font, Lluís Sanpera Sanpera i Josep Brunet Janeras. En l'organització van col·laborar la delegació local d'Educació i Descans, l'Associació de Xofers Sant Cristòfol i el Sindicat del Transport. El programa de la Festa Major també preveia la instal·lació de llocs de venda de confeti i serpentines, i llotges reservades als sol·licitants. Durant la desfilada, va actuar l'orquestra La Principal de Bages, situada a la tribuna. A l'envelat municipal instal·lat a la plaça d'Espanya es va fer ball amenitzat pels Solistas Reunidos. L'11 de Setembre, el periòdic *Manresa* va fer públic el veredict del Concurs en què la Carrossa del Gremi de Cintaires va obtenir el primer premi de 500 pessetes. En segon lloc, va quedar Magatzems El Siglo, en tercer Magatzems La Creadora, en quart, el Cos de Bombers i en cinquè, la Germandat de Llauradors. Van tenir mencions honorífiques les carrosses d'Agustí Cler i de Rosa Clotet. Popularment, van agradar les de la Casa Lluís Puig, la perfumeria Vall-llosera i les dels magatzems Urmu i Jorba.

TEATRE. Joan Morros

Joan Pera: un clàssic per la Festa Major

La nova temporada teatral del Kursaal engegarà el dissabte 30 d'agost amb dues funcions de la comèdia *Un sogre de lloguer*, amb un repartiment encapçalat per Joan Pera i Muntsa Alcañiz. En aquesta ocasió, l'obra ha estat escrita per la dramaturga Susanna Garachana, de qui justament per la Festa Major de l'any passat vam poder veure *El favor*. La direcció és de Daniel Anglès. Amb *Un sogre de lloguer* comença una programació teatral que inclou 24 títols, que es podran veure fins a final d'any a la sala gran, la sala petita i el teatre Conservatori.

VINS

Christian Carné, director comercial de Roqueta Origen

Abadal Picapoll, identitat i essència

L'Abadal Picapoll és la viva expressió d'un territori amb tradició vinícola mil·lenària. Des de l'època romana, la vinya forma part del paisatge bagenc. Entre 1860 i 1890 la comarca va arribar a 27.700 hectàrees plantades i era la zona amb més vinya de Catalunya. La fil·loxera i l'auge del sector tèxtil van causar la reducció dràstica. Dins d'aquest context, la Picapoll –documentada el 1889 com el raïm blanc més cultivat a la zona– va desaparèixer gairebé completament, excepte en cultius residuals. Des de la fundació, el 1983, Abadal ha treballat investigant i recuperant les varietats autòctones del

MÚSICA. Joana Vilar

La música de l'estiu

Aquest estiu comença fort a Manresa amb la Nit de Músikaals al Kursaal, el 10 de juliol, i amb la programació de Sons del Camí, que inauguraran els locals Jo Jet i Maria Ribot, el 17 de juliol, als jardins de la Cova de Sant Ignasi. Al mateix lloc els seguirà l'endemà mateix la bagenca Anaïs Vila, mentre que el dia 19 el festival ens portarà al Palau Firal, amb l'actuació de Pau Vallvé. La setmana següent, la mateixa programació passa de nou als jardins de la Cova, aquest cop amb la mostra de la trobada d'acordionistes del Pirineu, el dia 24. L'endemà, arriben a Manresa The Tyets i Dani6ix & Izzkid, al Palau Firal. Tancarà el Sons del Camí un concert dels mítics Lax'n'Busto, que ja han exhaurit les entrades, amb Juliol com a artista convidat, el 26 de juliol al Palau Firal. I el 30 de juliol, dins les Festes de Sant Ignasi, tindrem un concert de Marta Shanti al Pou de Llum.

CINEMA. Jordi Casas

Cinema a la fresca

Aquest estiu podrem gaudir de cinema a la fresca en versió doblada al català els quatre primers dijous de juliol, a les 21:30, en quatre barris diferents: Dia 3, a la pista poliesportiva de la Balconada: *Indiana Jones i el dial del destí*, l'última aventura del llegendari personatge interpretat per Harrison Ford. Dia 10, a la plaça de la Democràcia –barriada Mion–: *Tintín i el secret de l'unicorn*, l'adaptació animada del famós personatge de còmic dirigida pel mestre Steven Spielberg. Dia 17, a la pista poliesportiva del Xup: *Les aventures de Tadeu Jones*, la primera entrega d'aquest gran èxit de l'animació produïda a Catalunya. Dia 24, al parc Josep Delvalle –barri Vic-Remei–: marató de *Plats bruts*, els capítols més mítics d'aquesta sèrie de TV3, que ja és un clàssic de les reposicions d'estiu. Aquest cicle forma part del Pla Estratègic per a la Llengua i està organitzat per l'Ajuntament de Manresa, amb la col·laboració de Cineclub Manresa i The Atlàntida Picture Show.

Bages. La Picapoll va ser la primera, i el 1996 es va presentar el primer vi 100% Picapoll del mercat: l'Abadal Picapoll. Avui, aquesta varietat és un símbol del paisatge i del caràcter bagenc. L'Abadal Picapoll és elegant i expressiu. Aromes de cítrics frescos i fruita blanca, com la pera madura, la pinya o l'albercoc, combinades amb subtils notes florals i balsàmiques que evocuen el bosc mediterrani de la finca: espígol, menta, fonoll... Fermenta i es cria amb les seves mares durant tres mesos. Això li aporta volum, textura i complexitat.

Preu de venda: 14 euros

Casa de la farmàcia Miró

Lluís Virós

La Sagrada Família és un dels exemples que s'han urbanitzat sobre el regadiu de la Séquia, sobretot als anys seixanta i setanta. Fins llavors, hi havia indústries, camps i alguns habitatges agrícoles en les vies antigues, com la carretera del Pont de Vilomara i el carrer Viladordis, un encreuament on hi havia les cases baixes de la Sagrada Família i on es va construir entre 1964 i 1966 aquesta casa dissenyada pel despatx de Ferran Galí, Luis Jara, Jordi Martí i Antoni Miró Plans, en un estil racionalista contemporani impulsat des de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona per Josep A. Coderch, amb qui acabaran col·laborant Galí i Martí. L'obra més coneguda d'aquest despatx, que va durar cinc anys, són els Tallers Jofre d'Esplugues de Llobregat.

És un edifici entre mitgeres en un xamfrà de planta baixa, quatre pisos i golfes. Conté dos locals comercials i vuit habitatges d'uns 90 m² amb tres dormitoris. Cal remarcar el treball de la façana, que manté una estètica molt moderna i racional, amb el mur revestit d'estuc plàstic o gresite. També destaca el joc de volums format per l'acomodació dels balcons en el xamfrà tot mantenint el pla definit en la planta baixa i la situació de les obertures amb persianes corredisses. Tot plegat, mostra un llenguatge

propi de l'arquitectura del Grup R, iniciat uns anys abans a Barcelona per arquitectes com Coderch, que propugna-va l'ús del revestiment ceràmic o que fossin visibles parts de l'estructura de formigó, un tret de l'arquitectura brutalista d'aquests anys, o la coberta amb terrat que també té en part la casa.

El catàleg de Manresa protegeix parcialment l'edifici per l'estil singular derivat del racionalisme, però amb un llenguatge propi de l'arquitectura catalana dels seixanta que enriqueix l'estètica uniforme del seu entorn. També es valora la resolució per adaptar-se a un xamfrà i la composició de les façanes i els revestiments. L'edifici ha tingut un fort simbolisme en el barri perquè va ser la primera farmàcia i es va instal·lar en la cantonada que feia de centre neuràlgic. La farmàcia ha estat de la família del conegut farmacèutic i químic Pere Miró Plans i, de fet, l'edifici era una promoció de la seva esposa, Rosa M. Roig, un dels arquitectes era de la família i la farmàcia encara està regentada per una filla.

PER SABER-NE MÉS:

Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Manresa, expedient d'obres 174 de 1964.

Llorenç Capdevila

Joaquim Noguero

Presentar a Manresa

Que Manresa no és una plaça fàcil per venir a presentar un llibre és una dada més o menys sabuda entre els lletraferits. Sigui perquè l'oferta d'alternatives és sovint molt atractiva o perquè el públic manresà és molt exigent i selectiu, el cas és que costa molt aconseguir que un grapat de persones s'acostin a la llibreria corresponent, al Casino o a l'Espai Òmnium per assistir a un d'aquests actes. L'excepció, naturalment, són els autors locals, que arrosseguen parents, amics, coneguts i saludats i de vegades omplen fins a la bandera.

El juny vaig presentar, a Parcir, l'última novel·la de Rafael Vallbona, *Tardes al Bellamar* (Edicions 62), un bon retrat dels anys 60 i 70 i una bona evocació generacional al voltant, sobretot, de la construcció i evolució d'una escola de Premià de Mar. Quan em va demanar que l'acompanyés en l'acte, vaig advertir l'autor que a Manresa –com suposo que deu passar si fa no fa a tot arreu– costa molt arrossegar públic a les presentacions, tret que hi tinguis coneguts. Però no es va deixar dissuadir, perquè li feia molta il·lusió mostrar la seva darrera creació a la capital del Bages. Va arribar el dia i, tal com em temia, a banda de l'autor i del presentador, hi havia només tres persones: la mestressa de la llibreria, un senyor que acompanyava Vallbona i una noia que juraria que buscava un refugi climàtic. I, malgrat tot, Rafael Vallbona va demostrar que és un gran escriptor, va exhibir una professionalitat admirable i –a diferència d'altres autors d'anomenada que, quan veuen que hi ha poca gent, fan mala cara i adopten un to desmenjat– va donar-ho tot en les seves intervencions, com si la sala fos plena de potencials compradors. Va explicar, per exemple, com Premià s'havia anat configurant a base d'un aiguabarreig social que vivia amb certa harmonia i va parlar de l'escola del Pilar, on ell havia anat, creada per unes germanes mestres immigrants fa seixanta anys i que va ser –i encara és– un refugi de respecte i un exemple de bones pràctiques, així com un dels marcs essencials en la construcció de la identitat individual de l'autor. Va quedar palès que a ell l'havien educat molt bé en aquella escola.

Etiques Torres

Perquè vull

Manresa es veu grisa al mirall. Retrutada en calçotets per Manel Fontdevila o Galdric Sala, i encarada amb les seves contradiccions i les seves flaques per escriptors i columnistes, la ciutat cau sovint en el desànim. La crítica, encara: fotre-se'n ajuda a empènyer i a afilar l'eina. Però, ha servit? Té futur cultural la capital del Bages? Fa anys, Lluís Calderer ens recordava que, quan no paraven de sortir partits en plena Transició, a Manresa n'hi havia hagut un amb tan sols dos membres i, a l'any, s'havien escindit! Potser exagerava, però la divisió política i servir guerres molt petites, sense unitat, és un dels nostres mals.

Malgrat tot, som. Amb memòria institucional o sense, la ciutat arrela i creix, forma i atrau. Hi ha prou precedents, de sant Ignasi a Joseph Beuys. A l'ombra dels diferents moviments culturals, hem tingut premsa pròpia des de fa segle i mig. Tres editorials de renom les han fundades manresans: La Magrana, Edicions de 1984 i Angle Editorial. Comissaris i crítics d'art de primer nivell són de la ciutat: Pilar Parcerisas, Jaume Vidal Oliveras i Oriol Fontdevila. Hi ha manresans clau al primer moviment *underground* barceloní dels setantes: Ivà, Jaume Fargas, Miquel Esparbé i Claudi Montañá. Si reduïm els escriptors a dos històrics amb ressò nacional –Josep Maria Planes i Joaquim Amat-Piniella–, avui posem-hi Genís Sinca i Joan Jordi Miralles.

També passa infància i joventut a Manresa el coreògraf Salva Sanchis, mà dreta durant anys de la mítica coreògrafa belga Anne Teresa de Keersmaeker. I podria seguir amb el teatre, les arts plàstiques, els músics o la premsa. Avui, una de les principals il·lustradores del país és Maria Picassó, sorgida de l'estudi Blau i vinculada al *Cul del Pou* des dels tretze anys, la mateixa edat en què Manel Fontdevila s'iniciava al butlletí del barri.

A mitjan juny jo era a Alcoi, la terra d'Ovidi Montllor, d'Isabel-Clara Simó, de Sol Picó, i he mantingut llargues converses amb l'artista Antoni Miró. Pot ser Manresa l'Alcoi del nord? Antics emporis tèxtils com són, tenen bona peça al teler. Però, i la voluntat institucional? L'Ovidi ho va deixar dit: al final, tot depèn d'un «perquè vull».

EL CUL DEL POU

QUE EN SOM, DE BEN PARITS!

L'Ajuntament llança una campanya apel·lant a l'orgull ciutadà

En l'enèsim capítol de lluita tradicionalment manresana entre favets i tremendos, l'Ajuntament ha llançat una campanya d'imatge global que busca tocar el vora-viu de l'autoestima. Resulta que ara Manresa és la ciutat +Benparida exposant com a grans actius ciutadans, entre altres, els projectes de la Fàbrica Nova, el polígon del Pont Nou o la fesomia futura del carrer Guimerà. Unes transformacions en clau futura que han de convertir la ciutat en quelcom extraordinari que aixequi l'ànim d'aquells que no paren de dir-ne pestes. Que el nou lema es presentés a l'Anònima i coincidint amb els cinc anys d'alcaldia de Marc Aloy ha aixecat força polseguera per part d'aquells tremendos no tan ben parits que veuen Manresa com un indret decadent, que no aixeca cap, i el batlle com un flipat.

Ja pot ser que la campanya en qüestió es passi una mica de frenada i, per què no admetre-ho, d'optimisme, però, com a mínim supera el caspós emblema del cor de Catalunya que sembla que turísticament tampoc no ha estat capaç d'aconseguir fer massa calaix. Apellar a l'autoestima dels manresans sempre ha costat força, entre altres coses perquè hi ha una bona pila de ciutadans mestretites que, pensant que ho saben tot, han vist passar el tren manta vegades. Ara, potser tampoc no sembla el millor moment per cridar als quatre vents que som el més ben parit que resideix a la Catalunya Central i que la potencialitat d'algunes metamorfosis ciutadanes farà minvar, de cop, els problemes de degradació, convivència i crisi comercial i econòmica.

Un dia d'estiu

AS&RD

Per primer cop a la vida
he baixat al Paradís.
Vull dir als horts per on passava
sant Ignasi pelegrí
quan residia a la Cova
meditant i fent escrits
sobre com prendre'ns la vida
a l'estil de Jesucrist.
Per anar a les Escodines
o tornant, tot fent camí,
amunt i avall rumbejava
passant sempre pel bell mig
d'aquell verger que hi havia.
En veure'ls de cal Tort
li donaven la minestra,
que ell agraià de cor,
en la famosa escudella
que guardem com si fos d'or.
Ara es pot refer la ruta
però no pel mateix lloc
ja que no han tret la tanca
que barra l'accés als horts,
que hi va aixecar en Foradada.
El que han fet és un pegot.
Una falsa alternativa
que han muntat amb ferregots.
Una immensa baluerna,
una escala de barrots,
i diguem-ho com Déu mana,
de barruts com n'hi ha pocs
ja que ni el poder polític,
ni ningú ha tingut pebrots
per acabar amb el litigi
i aconseguir un millor acord.
Tres-cents vuitanta mil euros
ha suposat el seu cost.
I quin nom tindrà l'escala
que fa poc s'ha inaugurat?
Jo proposo que a mà alçada
en un ple, ben aviat,
determini el consistori
quin és el nom encertat.
¿L'escala d'en Foradada,
no perquè l'hagi pagat
però que sí l'ha provocada,
o l'escala de l'Aloy
que amb la camisa aixecada
fa cara de ser un bon noi?
Que passeu bones vacances
i tingueu un bon estiu
tant com jo tocant la gaita
el capvespre vora el riu
on amb penes i alegries
lo Gaiter fa la viu-viu.

En ple mes de juliol, pedalant amb la bike per una via verda esgrogueïda i ben enfundat en l'outfit que m'havia comprat a l'outlet d'un centre comercial, vaig observar com la recent pluviometria havia fet créixer la biodiversitat als pocs parcs de manera exponencial. Vaig raonar: «Si l'escalfament global no s'atura, la massa forestal combustionarà per iniciativa pròpia», i vaig concloure «Ens extingirem».

Entro al nucli urbà, acalorat «Com pot ser que amb tantes obres encara no hi hagi pressupost per instal·lar aerotèrmia al carrer?». Ja m'estava posant massa *tribunero* i em va passar pel cap enviar un WhatsApp al meu *coach* per reconduir els pensaments negatius que em començaven a alterar la salut mental, però érem a final de mes i ja gairebé estava al descobert. A part del cos, se m'escalfava el cap. Sort que portava protecció SPF 80 perquè la calor ja era insuportable.

Passant a la vora d'un centre de culte, refugiada a l'ombra, em vaig adonar que hi havia una dona de color, vulnerable en el sentit de pobre, que parava la mà en demanda de líquid. «Pobre de mi», vaig pensar, «jo només porto plàstic i procuro invertir en criptomonedes. Soc un home del segle XXI. Si no es posa bizum, haurà de canviar l'orientació de la seva empremadoria» i vaig passar de llarg.

Giro a la dreta i em trobo amb uns contenidors intel·ligents colgats de bosses d'escombraries fermentant; la ferum em marejava i, malgrat la calor, vaig continuar pedalant fins a notar que tanta exposició a la Vitamina D començava a fer estralls. Em sentia el més vulnerable dels mortals, animals de companyia inclosos, en el sentit d'idiota. «Cal reinventar-se i canviar d'activitat». Vaig encadenar la bike a un fanal i entro en un dels molts espais gastronòmics del centre de la ciutat on, per recuperar-me, em vaig nodrir amb una succulenta proposta de carbohidrats a la carbonara, proteïnes a la brasa i una bona porció de glucosa amb núvols de lactosa per postres, tot ben regat amb un vi DO Pla de Bages. He de confessar que vaig acabar fregant la intoxicació etílica.

En sortir, comprovo que havien apujat el termòstat de la calefacció uns quants graus i començava a veure visions. La ciutat es fonia al meu voltant, el ritme cardíac se m'accelerava, em faltava oxigen i crec que em va venir una lipotímia perquè vaig sentir una veu llunyana que deia «Que imprudent! S'hauria hagut d'hidratar més sovint!».

SHALANA, REINA A XARXES I PANTALLES

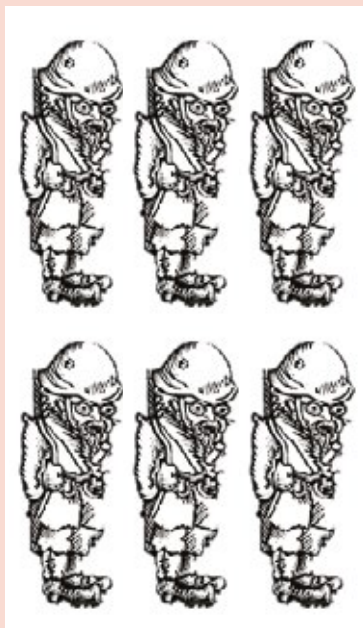

Shalana Rodríguez Cruz va néixer l'any 2000 i ho va fer lluny, molt lluny de Manresa, exactament a Ürümqi, la capital de la Regió Autònoma Uigur de Xinjiang, a la República Popular de la Xina. Però quan tenia vuit mesos arribava al Prat del Llobregat per saltar fins a Sant Salvador de Guardiola i, des dels quinze anys, establir-se a Manresa. «Els pares em van adoptar i sempre n'he tingut consciència, encara més a partir dels quatre anys, quan vam anar plegats a buscar la meva germana Lizhen, més al sud de la Xina». Va créixer com una bona nena, d'actitud obedient a l'escola i caràcter vergonyós. Però a la piscina ja triomfava: abans dels tretze anys esdevindrà campiona de Catalunya –i tercera i quarta d'Espanya– en els 100 i 200 m papallona. Després, a l'institut Pius Font i Quer, tampoc no tindrà gaire temps per socialitzar: va de l'aula a la piscina i en acabat cap a casa fins l'endemà, en un ritme de molta intensitat. I és al final del batxillerat humanístic, resolt amb matrícula d'honor, que un esdeveniment la marcarà: el seu treball de recerca sobre l'adopció va obtenir el premi de la UManresa i, després, el de la Generalitat. «L'aleshores em van demanar de fer el parlament en nom de tots els alumnes premiats. Em penso que aquell dia vaig començar a perdre la vergonya!». I a poc a poc guanya seguretat, encara més quan aquell estiu comença a fer un casal i, de seguida, cursets de piscina a Navarcles. El contacte amb la canalla li resulta estimulante, fins al punt de canviar una vaga inclinació pel Dret –«...havia vist massa pel·lícules!»– per la de Magisteri, i es passa al Club Natació Sallent, compaginant els estudis amb un ritme d'entrenament més tranquil. Fins que arriba la covid. «Jo ja seguia molts youtubers i fins i tot havia fet vídeos de molt jove, però ni ho comentava a casa ni els penjava enlloc. I va

ser amb la pandèmia, en què teníem moltes hores, que vaig entrar a Tik-tok». Als primers balls amb amigues van seguir les gravacions conduint i cantant, tot començant a acumular visites. «Aquells vídeos funcionaven! De primer van ser cinc mil visualitzacions, després van ser cent mil abans no arribés a casa!». Avui la Shalana pot arribar al milió, i sovint a partir de temes lingüístics, «amb el català és com em sento més còmoda, amb vídeos sobre el *vaig* o el *vaic* que diem a Manresa. O bé plantejant el *gràcies*, *mercès* i *merci*. I no soc pas filòloga, eh!?». El que és evident és que la Shalana destil·la entusiasme i això s'encomana, fins al punt que li van proposar de fer un programa de càpsules lingüístiques per RTVE, el *Déu-n'hi-do*, mentre paral·lelament ja l'entrevistaven per incorporar-se al SX3. «Hi arribo com a productora de continguts, al costat de mags o cuiners. Jo feia una mica de tot!». I el fet és que de seguida la truquen i comença a col·laborar a *Ràndom*, acompanyant els dos presentadors. Després de dues temporades, hi afegirà un espai propi, *Fang!*, al costat de Marc Andreu Rosich. Es tracta d'un concurs amb canalla de 6è de primària de dues escoles de Catalunya amb la intenció de promoure el català i entretenir. Ara la Shalana està pendent de reprendre una quarta temporada al SX3 –«Hi estic superbé!»– i té momentàniament aparcada la tasca de mestra després de fer les pràctiques a Manresa, a l'escola Bages, i algunes substitucions a la Renaixença o la Font. I és que l'últim any ja li exigia absoluta disponibilitat i, a més a més, cada vegada té més feina en presentacions de premis, documentals... Però al capdavant la Shalana té ben present la seva vocació educadora i, des de la singularitat dels seus ulls orientals, encara exclama: «M'encanta pensar que, independentment del físic, des del programa trenquem estereotips a favor de la diversitat!».

COM ACABAR AMB LA FALTA D'HABITATGES?

N'hi hauria prou que l'Ajuntament, aprofitant el posicionament majoritari dels manresans en contra de les guerres, esperonés els pensionistes a bregar sobre el terreny per un ideal tan noble. Així com existeixen els moviments de metges i pallassos sense fronteres, per què no fundar la legió dels jubilats sense fronteres? Amb la mobilització d'aquests voluntaris, als quals s'imposaria la medalla al mèrit pòstum abans de marxar cap al front a batallar, s'aconseguiria incrementar considerablement l'oferta d'habitatges, gràcies als pisos que s'anirien buidant a cada batussa. Això sense comptar que, amb l'estalvi de les pensions, es podria finançar no solament el soterrament de la línia urbana dels FGC, sinó la ciutat sencera, i alçar en acabat un monument a la memòria dels que van donar la vida perquè les immobiliàries, la banca i els notaris sobrevisquin amb dignitat.

BUGADA AL POU

ASTROLOGIA O ASTRONOMIA?

Un lector de la revista em fa arribar una anècdota simpàtica relacionada amb l'exposició sobre *Dones científiques als carrers*, que es va fer a l'Espai Plana de l'Om fins al 15 de juny. Els cartells els van preparar alumnes de diferents instituts, però el títol del cartell –suposa el lector– el devien haver preparat els coordinadors de l'exposició. I sembla que van confondre la ciència de l'astronomia amb la pseudociència de l'astrologia!

TOT EL FERRO EDUCATIU

La setena Universitat Catalana d'Estiu a Manresa ha girat entorn els reptes de futur de l'educació i ens ha agradat veure aplegats a l'escenari tres dels responsables màxims del departament els darrers quinze anys: Ernest Maragall (2006-10), Irene Rigau (2010-16) i Anna Simó (2023-24). Només hi hagués faltat per animar la conversa la presència de l'inefable Josep Gonzàlez-Cambray, que tantes alegries va donar a la colla de l'USTEC. En fi, entre tots no se sap pas si en fariem un, perquè el departament d'Educació ha fet més cops de volant que l'Emerson Fittipaldi. Això sí, a la cloenda, l'alcalde Marc Aloy es veu que va reclamar un increment del finançament per a la Universitat de Manresa. Per la de debò, vaja.

L'ALTERNATIVA FA SOROLL

El conflicte de l'Alternativa és una mica com el Tenorio per Tots Sants: torna cada any. Però enguany, si es pot dir així, fent una mica més de soroll. Reivindicar la cultura viva és una magnífica idea, és clar, però la metàfora d'aquest taüt resulta un punt esgarrifosa. Allò de Tot sants que dèiem. ¿No havíem quedat que érem la ciutat +benparida? Això si no és que aquestes *performances* també formen part de l'estratègia de la campanya i el ple de l'Ajuntament –posi'm aquí 5 decibels més de no res– s'hi afegeix amb alegria festera. Si més no, l'edició d'aquest 2025 sembla que està garantida!

LA MANRESA +BENPARIDA

El dia 5 de juny el govern municipal va presentar la campanya institucional *Manresa, més ben parida*, pensada per contrarestar el relat de pessimisme i posar en valor els projectes que es desenvolupen a la ciutat. La campanya va rebre de seguida crítiques de l'oposició, que la considera electoralista. Ben aviat van aparèixer per la ciutat plafons de la campanya mostrant la Manresa que ens prometen i també ben aviat molts plafons van ser guixats... i restaurats ràpidament.

PLAÇA DE CRIST REI, ENCARA

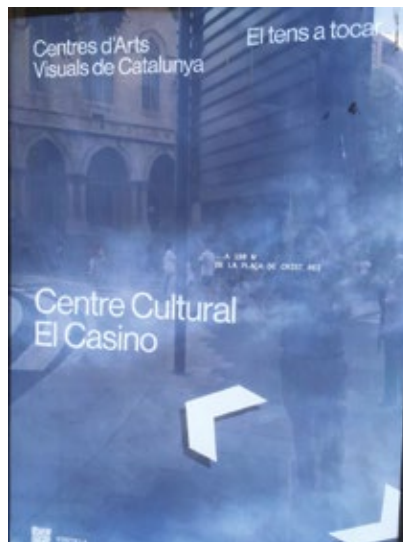
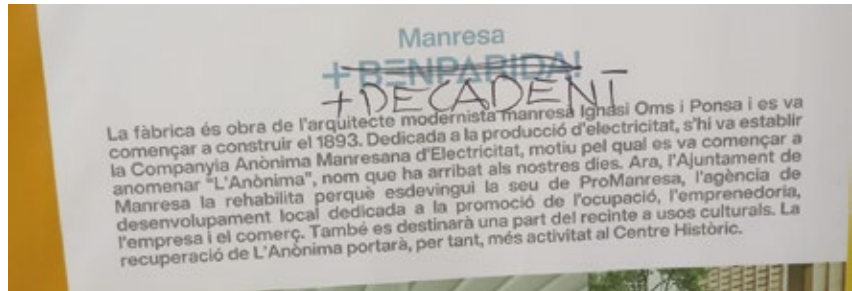
Em fan arribar la imatge d'un dels vistosos *mupis* de la Generalitat promocionant el Centre Cultural del Casino, com un dels centres d'arts visuals de Catalunya. Concretament el que reproduïm a la imatge es troba a l'inici del segon tram del Passeig. «El tens a tocar... a 180 metres de la plaça de Crist Rei», ens diu. I és que la Generalitat encara no sap que la plaça es diu... de Neus Català

PERRUQUERIES A DOJO

Una lectora em fa arribar una consideració fruit de la seva observació tot passejant per la ciutat. Ha observat que a la carretera de de Vic, entre la Muralla i la Bonavista, hi ha set perruqueries. Sis pujant a la dreta i una a l'esquerra. Els propietaris d'aquests set establiments, com és esperable, són de procedències diverses i, concretament, ella en compta cinc de marroquins i dos d'autoctons. És només una prova que els temps estan canviant. Tot sigui per donar vida al centre històric.

EL PARE DE PAU DONÉS

En un acte organitzat pel Centre d'Estudis del Bages per commemorar l'Any Candel, el divendres 6 de juny, a la sala d'actes del Casino, Josep Oliveras Samitier va pronunciar una conferència sobre *Els altres manresans (visió socioeconòmica dels anys seixanta)*. El ca-

tedràtic de Geografia de la Rovira i Virgili fa ja molts anys que viu a Tarragona però coneix com pocs la transformació d'aquesta ciutat des dels seixanta fins ara mateix i les seves xerrades -malauradament massa escasses- sempre estan plenes de dades, d'anècdotes i de reflexions d'aquelles que donarien per a una altra conferència. Aquesta vegada, segons m'explica algú que hi va assistir, va sorprendre a l'auditori amb una revelació que a tots els va venir de nou, inclòs el Francesc Comas, que mira que en sap un munt de coses d'aquesta ciutat. Repassant amb noms i cognoms els protagonistes de la Manresa dels seixanta, Oliveras va comentar que el primer director general del Banc Mercantil de Manresa, fundat el 1967, va ser el senyor Amado Donés, pare del popular cantant Pau Donés, que el 1969 va ser substituït per Ernest Giralt Raventós, que va conduir aquella entitat durant molts anys. Quan Amado Donés va prendre possessió del càrrec, el futur cantant de Jarabe de Palo no devia tenir ni un anyet. Pau Donés va morir el 2020 amb 53 anys i el seu pare, Amado Donés Girón, ara ja de 90, viu des de ja temps al seu poble de Montanui, a la Ribagorça (Osca). Qui sap quins records deu guardar d'aquella etapa inicial del Mercantil.

"MÉS BOTIGUES TANCADES QUE OBERTES AL SECTOR DE SOBRERROCA, PLAÇA MAJOR, SANT MIQUEL I VOLTANTS."

NO ENS PODEM INHIBIR!
QUI PUGUI FER QUE FACI!

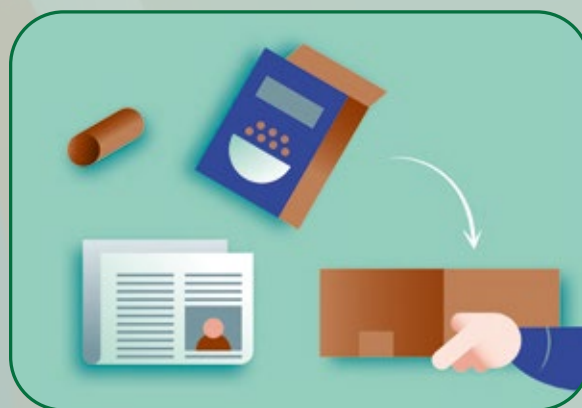
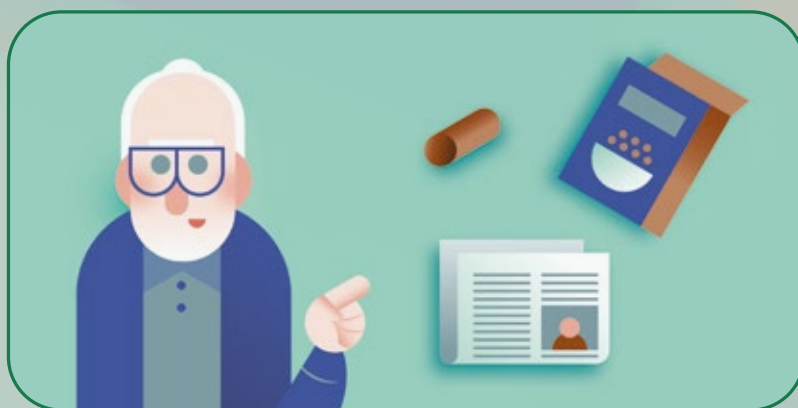
SÍ QUE T'HA SORTIT RODÓ

NO M'HO HE PAS INVENTAT JO

PERÒ, TOT I AIXÒ...

JAUME GUBIANAS 2025

TU ETS PART DEL CANVI

**EL PAPER I CARTRÓ
QUE SEPARES ES
CONVERTEIXEN
EN NOUS
PRODUCTES.**

Si al teu municipi
es fa la recollida
porta a porta,
deixa el paper
i el cartró
a la porta de
casa teva
el dia que toqui

